

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องการศึกษาแนวคิดและการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2515 - 2535 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2515 - 2535 ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้ตามลำดับดังนี้

1. ความเป็นมาของระเบียบการปกครองกรุงเทพมหานคร
2. ความเป็นมาของการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
3. นโยบายทางด้านการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครระหว่าง พ.ศ. 2515-2533
4. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
  - 4.1 สาระสำคัญของนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
    - ก. แผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพ ปีการศึกษา 2513-2517
    - ข. แผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2520-2524)
    - ค. แผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2525-2529)
    - ง. แผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534)
    - จ. แผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535-2539)

- 4.2 สารสำคัญของนโยบายในแผนการศึกษาแห่งชาติ
- ก.แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปี พ.ศ. 2503
- ข.แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปี พ.ศ. 2520
- ค.แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปี พ.ศ. 2535
- 4.3 สารสำคัญของนโยบายใน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
- ก.แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519)
- ข.แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)
- ค.แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529)
- ง.แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)
- จ.แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)

5. การจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. ความเป็นมาระเบียบการปกครองของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครได้รับการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการมาโดยลำดับ เกิดจากการรวมตัวกันของจังหวัดสองจังหวัด คือ จังหวัดพระนคร และ จังหวัดธนบุรี โดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 24 ลงวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2514 ให้รวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเข้าด้วยกันเรียกว่า "นครหลวงกรุงเทพธนบุรี" และโอนกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครและด้านการบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี เป็นขององค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ต่อมาอีก 1 วัน ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 25 ลงวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2514 ให้รวมเทศบาลนครหลวงกรุงเทพกับเทศบาลนครธนบุรีเป็นเทศบาลนครหลวง

เหตุผลในการรวมคือ "เมืองหลวงมีความสำคัญแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่นๆ โดยทั่วไป และมีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะที่ต้องจัดรูปการปกครองให้เหมาะสม ... จะปรับปรุงกลไกในการบริหารราชการและการปกครองท้องถิ่นของนครหลวงให้มีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น" (ราชกิจจานุเบกษา ,2514)

ต่อมาในปีพ.ศ.2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 สถาปนากรุงเทพมหานครขึ้น โดยการรวมกิจการทั้งหมดของนครหลวงกรุงเทพธนบุรี องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เทศบาลนครหลวงและสุขาภิบาลต่างๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่ของทั้งสองจังหวัดเข้าเป็นองค์การเดียวกัน เรียกว่า "กรุงเทพมหานคร" (เสถียร วิชัยลักษณ์, 2515) โดยเหตุผล 3 ประการคือ

1. เพื่อให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครได้มีส่วนเข้ารับผิดชอบในการบริหาร กรุงเทพมหานครโดยตรง
  2. เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนของกรุงเทพมหานคร ให้ได้ดียิ่งขึ้น
  3. เพื่อเป็นตัวอย่างของการปกครองท้องถิ่น โดยประชาชนของท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่อไป
- (ราชกิจจานุเบกษา, 2518)

เมื่อเทศบาลนครหลวง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครหลวงกรุงเทพธนบุรี มารวมเป็นกรุงเทพมหานคร อำนาจในการกำหนดนโยบายนั้นเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร (ราชกิจจานุเบกษาพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528) ส่วนวิธีการกำหนดนโยบายนั้น กระทำโดยการปรึกษารือกันในที่ประชุมของคณะผู้บริหารของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอันประกอบด้วยรองผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครซึ่งผู้ว่าราชการแต่งตั้งจำนวน 4 คน โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธาน เมื่อกำหนดเป็นนโยบายเสนอข้อความเห็นชอบจากสภากรุงเทพมหานครก่อน และจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เมื่อได้รับความเห็นชอบจากสภา กรุงเทพมหานครแล้ว ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะมอบหมายให้ปลัดกรุงเทพมหานคร ในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการประจำได้มอบหมายให้หน่วยงานต่างๆ รับใบ ดำเนินการต่อไป (สำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร, 2530)

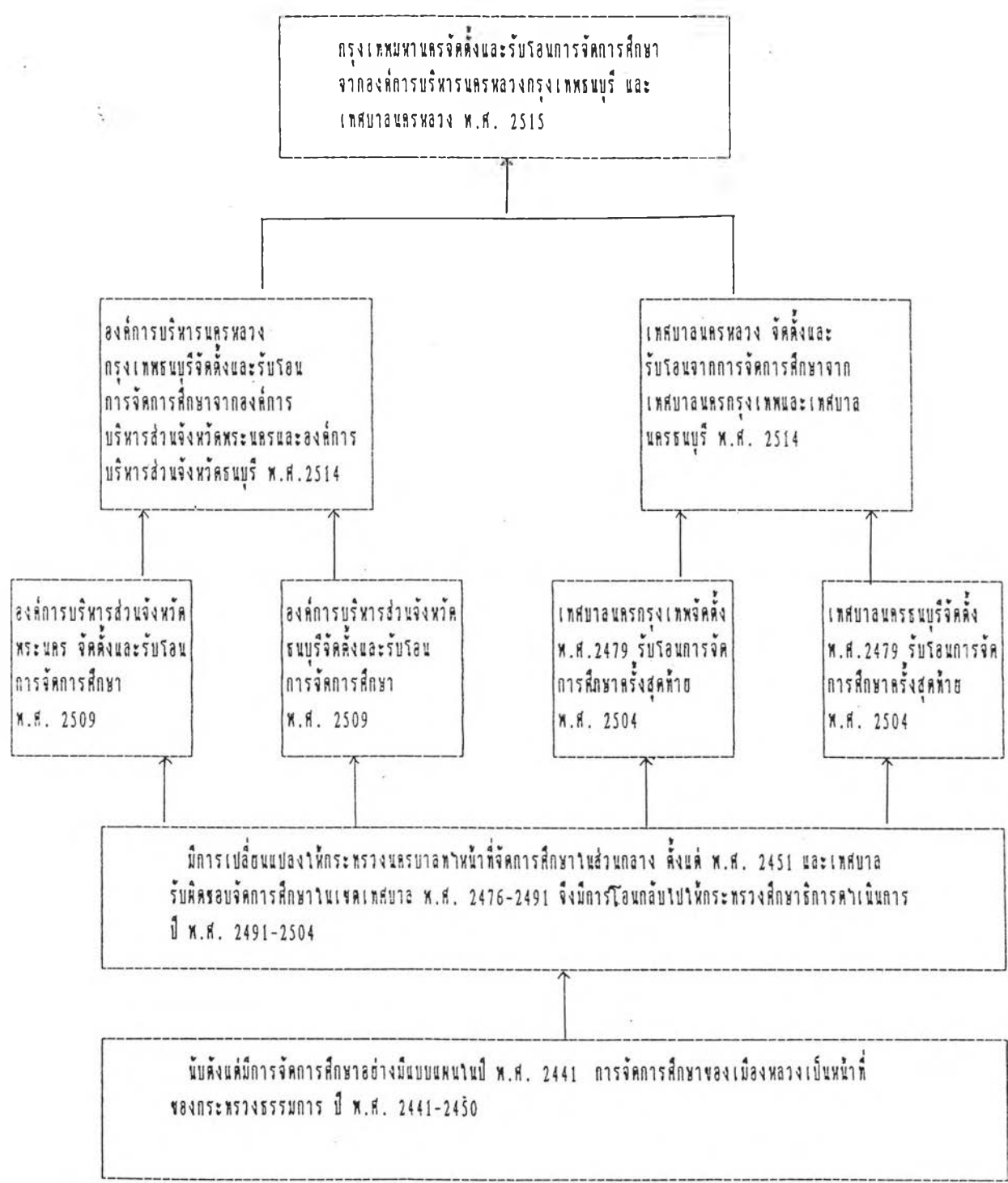
2. ความถี่ในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครได้มีการเปลี่ยนแปลงพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใด กิจกรรมทุกด้านที่รับผิดชอบอยู่เดิมก็จะต้องรอนไปขึ้นอยู่กับสังกัดใหม่ด้วยทุกครั้ง ดังนั้นการศึกษาของกรุงเทพมหานคร จึงได้รับโอนมาจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร องค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี เทศบาลนครกรุงเทพ เทศบาลนครธนบุรี มาสังกัดองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และเทศบาลนครหลวง ในปี พ.ศ. 2514 ในปี พ.ศ. 2515 ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งโดยการรวมการจัดการศึกษาขององค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และเทศบาลนครหลวงให้สังกัดกรุงเทพมหานคร (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2534)

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นในแผนภูมิ

ที่ 1

แผนภูมิที่ 4 แสดงลำดับที่มาของการจัดการศึกษากรุงเทพมหานคร

ที่มา : สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

จากแผนภูมินี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เป็นการโอนการจัดการศึกษามาจากองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานครและเทศบาลนครหลวง ซึ่งองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานครเองก็รับโอนการจัดการศึกษามาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร และ องค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี และเทศบาลนครหลวงก็เป็นหน่วยงานเดียวกัน คือรับโอนการจัดการศึกษามาจาก เทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี

ดังนั้น การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร จึงเป็นการรวมโรงเรียนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานซึ่งต่างสังกัดถึง 4 หน่วยงาน ที่เป็นการศึกษาประชาชนบาลและเทศบาลมาก่อน คือ

1. เทศบาลนครกรุงเทพ
2. เทศบาลนครธนบุรี
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร
4. องค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี

หน่วยงานทั้ง 4 แม้ว่าจะเป็นหน่วยงานการบริหารส่วนท้องถิ่นเหมือนกัน แต่ระบบการจัดการศึกษานั้นแตกต่างกัน ในรูปของเทศบาลซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทำหน้าที่บริหารการศึกษา โดยรับนโยบายจากนายกเทศมนตรีและปลัดเทศบาล ส่วนรูปขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายอำเภอจะเป็นผู้บริหารการศึกษา โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาเป็นที่ปรึกษา

จากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองดังกล่าว ก็ทำให้รูปแบบขององค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอีกด้วย โดยเปลี่ยนจากฝ่ายการศึกษาและสวัสดิการสังคม เป็นฝ่ายการศึกษา และบริการชุมชน แบ่งหน่วยงานออกเป็น 4 กอง คือ

1. กองการประถมศึกษา
2. กองการศึกษาพิเศษ
3. กองบริการชุมชนและเยาวชน
4. กองวิชาการ

ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดระเบียบราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2517 ให้มีการตั้งสำนักงานการศึกษาขึ้น มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการศึกษา ระดับประถมศึกษา และการศึกษาพิเศษของกรุงเทพมหานคร จัดรูปองค์การใหม่เพื่อให้มีความคล่องตัวในการจัดการ และประสานงาน แบ่งส่วนราชการ ดังนี้

1. สำนักงานเลขานุการ สำนักงานการศึกษา
  2. กองประถมศึกษา
  3. กองการศึกษาพิเศษ
  4. กองวิชาการ
  5. กองอุปกรณ์และสถานศึกษา (เทศกิจจานุเบกษาเล่ม 2 ตอนที่ 5, 2517)
- ส่วนด้านการศึกษาของเขตได้มีคำสั่งกรุงเทพมหานคร ที่ 1103/2517 ให้มีการ

จัดส่วนราชการเขต สำหรับงานศึกษาธิการแบ่งออกเป็น

1. หมวดธุรการการศึกษา
2. หมวดวิชาการและบริการการศึกษา
3. หมวดสันทนากการ

การประสานงานระหว่างสำนักงานศึกษากับเขตที่เกี่ยวข้องกับการสั่งการ จะกระทำได้โดยผ่านปลัดกรุงเทพมหานครถ้าหากเป็นการขอความร่วมมือแจ้งข่าวสาร ฯลฯ จะผ่านสำนักงานศึกษาไปยังเขตโดยตรงได้

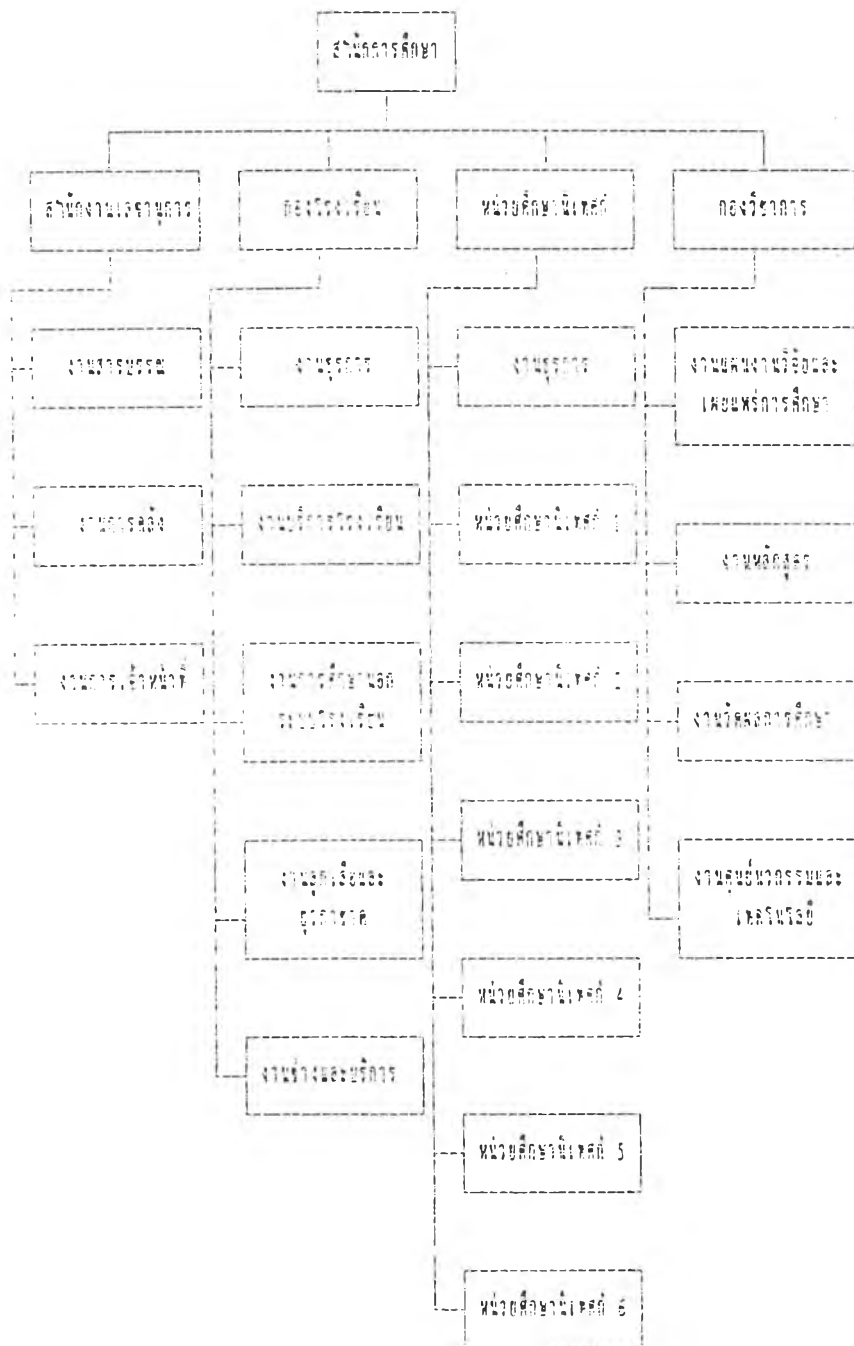
การปรับปรุงส่วนราชการยังคงดำเนินต่อไปอีก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการ ดังนั้นจึงมีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดระเบียบกรุงเทพมหานคร ขึ้นมาอีก ประกาศใช้เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2517 โดยจัดส่วนราชการของสำนักงานศึกษาใหม่ดังนี้

1. สำนักงานเลขานุการสำนักงานการศึกษา
2. หน่วยศึกษานิเทศก์
3. กองโรงเรียน

4. กองวิชาการ

การแบ่งส่วนงานของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครในปัจจุบันสามารถชี้แจงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิ 2 การแบ่งส่วนงานของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

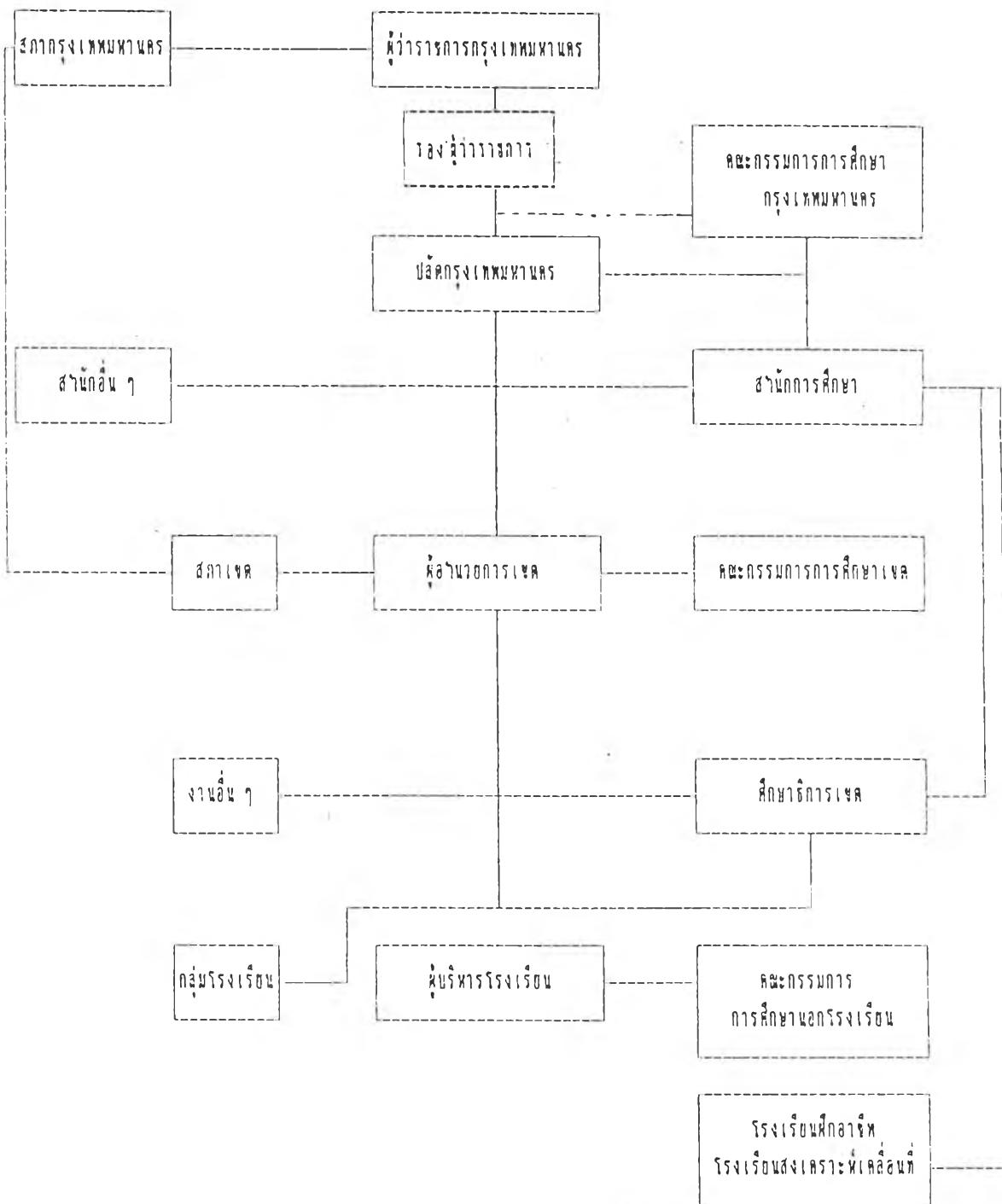

สำนักงานการศึกษาเป็นส่วนราชการที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
 ก็จริง แต่ระบบบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครนั้นถือว่าสำนักงานการศึกษาเป็นเพียง
 หน่วยงานเสริม(staff) การบริหารการศึกษาที่เป็นสายการบังคับบัญชา(line) นั้น จาก
 โรงเรียนขึ้นตรงกับเขต โดยมีงานศึกษานิเทศเป็นหน่วยงานช่วย จากเขตขึ้นต่อสำนัก
 งานเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีสำนักงานการศึกษาเป็นหน่วยงานช่วย จากนั้นก็ขึ้นตรงกับผู้ว่า
 ราชการกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังมีองค์กรเสริมอีกหลายระดับ คือ คณะกรรมการการ
 ศึกษาโรงเรียน คณะกรรมการการศึกษาเขต และคณะกรรมการการศึกษากรุงเทพมหานคร
 ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2524
 คณะกรรมการการศึกษาดังกล่าว มีส่วนในการช่วยเหลือในการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ
 นอกจากนี้ยังมีระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกลุ่มโรงเรียน พ.ศ. 2525 ให้มีกลุ่มโรงเรียน
 เพื่อให้โรงเรียนในกลุ่มเดียวกันได้มีส่วนช่วยเหลือซึ่งกันและกันอีกส่วนหนึ่งด้วย

การบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร สามารถจัดทำเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 การบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ที่มา : สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครได้มีการพัฒนาขึ้นมาโดยลำดับทุกด้าน การประถมศึกษาในระบบโรงเรียนนั้นปัจจุบันนี้มีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น จำนวน 427 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 233,321 คน จำนวนครู 12,022 คน (สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2529)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เป็นอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 89(21)แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 โดยมีการจัดการศึกษาหลายระดับ และหลายรูปแบบ ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1.1 การจัดในรูปแบบศูนย์เลี้ยงดูเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน และสำนักอนามัย ซึ่งดำเนินงานในลักษณะของการให้ความสนับสนุนชุมชนที่เปิดดำเนินการ

1.2 การจัดในรูปแบบชั้นเด็กเล็ก (ก่อนเกณฑ์ 1 ปี) อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษา ซึ่งเปิดสอนในโรงเรียนประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 387 โรงเรียน นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครกำลังอยู่ในระหว่างการรับโอนโรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทอง มาดำเนินการอีกรูปหนึ่งด้วย

2. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษา มีโรงเรียนจำนวน 427 โรงเรียนซึ่งตั้งอยู่กระจายทั่วพื้นที่ 36 สำนักงานเขต

3. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเปิดสอนในโรงเรียนประถมศึกษาของกรุงเทพมหานครจำนวน 4 โรงเรียน ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษา

4. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ในความรับผิดชอบของสำนักงานการแพทย์

5. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครจำนวน 14 โรงเรียน และจัดให้แก่กลุ่มสนใจตามความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน (ข้อ 1-5 สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2535)

6. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กเร่ร่อน อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักสวัสดิการสังคม โดยการสนับสนุนขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ โดยแนวทางในการดำเนินงานจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การปฏิบัติงานบนพื้นที่หรือถนนทั่วกรุงเทพมหานคร ของครูอาสาสอน และอีกส่วนหนึ่งเป็นการเปิดศูนย์หรือบ้านเพื่อให้เด็กเร่ร่อนมีโอกาสมารับการพัฒนาและรับการศึกษา

(กมล รอดคล้าย, 2536)

3. นโยบายทางด้านการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2515-2533

นโยบายทางด้านการจัดการศึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แต่ละคน มีดังนี้

สมัยที่ 1 นายชานาญ ยุวบูรณ์ (มกราคม 2516 - ตุลาคม 2516)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับศึกษามีดังนี้ คือ

1. การกระจายการบริหารการศึกษาไปสู่เขตต่าง ๆ ภายในเขต กรุงเทพมหานครรวม 23 เขตโดยมีหัวหน้าเขต (นายอำเภอเดิม) เป็นหัวหน้าควบคุมบัญชา รับผิดชอบขึ้นตรงต่อปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. การจัดตั้งและดำเนินการโรงเรียนประถมศึกษาภายในเขตให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ให้มีจำนวนเพียงพอกับปริมาณผู้ที่จะต้องเข้ารับการศึกษ และให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
3. จัดดำเนินการโรงเรียนประถมศึกษาให้ถึงระดับประถมปลาย ทั้งถึงทุกโรงเรียนโดยค่อยจัดเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมแต่ละปี
4. จัดดำเนินการประถมศึกษา โดยไม่เก็บเงินค่าบำรุงทุกระดับชั้น และช่วยเหลือเด็กยากจน
5. จัดให้มีครูเพียงพอกับปริมาณนักเรียนทุกโรงเรียน
6. จัดให้มีอาคารเรียนและอุปกรณ์การเรียน การสอน ให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียน

7. ประกาศให้เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ติดตามเด็กให้เข้าเรียนและยกเว้นหรือผ่อนผันเด็กเข้าเรียนประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา

8. จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้ทั่วทุกเขต เขตละหนึ่งโรงเรียน ในระยะแรกให้จัดดำเนินการในเขตชานเมืองก่อนเพื่อให้ประชาชนในเขตท้องที่ชานเมืองได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยไม่ต้องเดินทางเข้าไปศึกษากลางใจเมือง เพราะการคมนาคมไม่สะดวก และปลอดภัยสำหรับเด็กเล็กที่จะต้องเดินทางโดยรถยนต์ประจำทาง

9. จัดดำเนินการรทศศึกษา เพื่อให้ประชาชนผู้มีความสนใจการศึกษา แต่ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้มีส่วนศึกษาทางรทศศึกษา และเพื่อให้อ่านหนังสือออก และเขียนหนังสือได้ ทั้งให้ได้รับการศึกษาแต่ละหมวดวิชา ตั้งแต่ชั้นประถมต้นถึงชั้นประมปลาย ตลอดจนจะได้จัดรทศศึกษาตามหลักสูตรศึกษาผู้ใหญ่อีกด้วย

(กรุงเทพมหานคร 2518)

สมัยที่ 2 นายอรรถ วิสตรโยธาภิบาล เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

(พฤศจิกายน 2516 - มิถุนายน 2517)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มีดังนี้ คือ

1. การจัดตั้งและดำเนินการโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาให้มีจำนวนเพียงพอกับปริมาณผู้ที่จะต้องเข้ารับการศึกษ และให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ยกเลิกการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

3. จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคลโดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งให้นักเรียนมี จริยศึกษา พลศึกษา พุทธิศึกษา และหัตถศึกษา

(สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2528)

สมัยที่ 3 นายศิริ สันตะบุตร เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (มิถุนายน

2517 - พฤษภาคม 2518)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มีดังนี้คือ

1. ดำเนินการโรงเรียนประถมศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและให้
มีคุณภาพตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ขยายการศึกษาระดับประถมปลายให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน
3. จัดครูให้เพียงพอกับนักเรียน
4. จัดอาคารเรียนและอุปกรณ์การเรียนให้เพียงพอ

(สุดาจ เหวะเวชพงษ์, ม.ป.ป.)

สมัยที่ 4 นายสาย หุดะเจริณ เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พฤษภาคม
2518 - สิงหาคม 2518)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มีดังนี้คือ

1. ดำเนินการโรงเรียนประถมศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและให้
มีคุณภาพตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

2. จัดครูให้เพียงพอกับนักเรียน
3. จัดอาคารเรียนและอุปกรณ์การเรียนให้เพียงพอ

(สุดาจ เหวะเวชพงษ์, ม.ป.ป.)

สมัยที่ 5 นายธรรมนุญ เทียนเงิน เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (สิงหาคม
2518 - เมษายน 2520)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มีดังนี้คือ

1. จัดการประถมศึกษาให้ทั่วถึงและได้มาตรฐานตามกระทรวงศึกษาธิการ
2. ขยายการศึกษาประถมศึกษาตอนปลายโดยเร่งด่วน
3. จัดอาคารเรียนและอุปกรณ์การเรียนให้เพียงพอ
4. จัดครูให้เพียงพอกับนักเรียน

(สุดาจ เหวะเวชพงษ์, ม.ป.ป.)

สมัยที่ 6 นายชลอ ธรรมศิริ เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (เมษายน
2520 - กรกฎาคม 2522)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มีดังนี้คือ

1. จัดให้มีอาคารเรียน และส้วมให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนทุกห้องที่
2. จัดสวัสดิการนักเรียน

3. ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

4. ส่งเสริมฐานะครูและสมรรถภาพของครู

(กรุงเทพมหานคร, 2520)

สมัยที่ 7 นายเชาวน์วงศ์ สุตลาภา เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (กรกฎาคม

2522 - เมษายน 2524)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มีดังนี้คือ

1. จัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนได้เติบโตเป็นประชาชนที่มีคุณภาพของกรุงเทพมหานคร
2. จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการสร้างวินัยตนเองของเยาวชนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบ
3. การจัดดำเนินการศึกษานอกระบบ
4. เร่งรัดปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยการสำรวจมาตรฐานโรงเรียน งานแผนปรับปรุงวิธีตรวจตราและการนิเทศ
5. เตรียมขยายปริมาณการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อรับการขยายตัวของประชาชนที่เพิ่มขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร

(กรุงเทพมหานคร ,ม.ป.ป)

สมัยที่ 8 พลเรือเอกเทียม มกรานนท์ เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

(พฤษภาคม 2524 - พฤศจิกายน 2527)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีดังนี้คือ

1. จัดการประถมศึกษาให้เพียงพอและทั่วถึง
2. จัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรประถมศึกษา 2521 คือ
  - 2.1 ให้นักเรียนกรุงเทพมหานคร คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นพลเมืองดี อ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณเป็น
3. ลดความสูญเปล่าทางการศึกษาให้น้อยลง คือลดอัตราการตกชั้นของนักเรียน
4. ปลุกฝังสร้างเสริมคุณภาพและวินัยแก่เด็กนักเรียน

(กรุงเทพมหานคร, 2526)

สมัยที่ 9 ดร.อาษา เมฆสวรรค์ เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2527 -

2528)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีดังนี้คือ

1. พัฒนานุคลิกภาพ ส่งเสริมความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล
ของเยาวชน
2. ส่งเสริมการสอนวิชา ศิลป ดนตรี กีฬา วิชาการและวินัย
3. พัฒนาระบบบริหารโรงเรียน ทั้งในการบริหาร การปกครอง และวิชาการ
4. การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือในเขตกรุงเทพมหานคร
5. ช่วยเหลือนักเรียนที่จบ ป.6
6. ขยายงานสอนวิชาชีพแก่นักเรียนที่จบ ชั้น ป.6
7. เน้นกิจกรรมแนะแนวเพื่อประโยชน์ของนักเรียนทั้งด้านส่วนตัวและ
การศึกษาต่อ
8. ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

(กรุงเทพมหานคร, 2528)

สมัยที่ 10 - 11 พลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

(พ.ศ. 2528 - 2534)

นโยบายทางด้านการศึกษาระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีดังนี้คือ

1. นักเรียนมีความรู้คู่ความดี
  - 1) เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ คือ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้
เหมาะสมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเมืองร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี
  - 2) เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความดี คือ ปลูกฝังให้นักเรียนมีความสะอาด คือ
สะอาดทั้งกายและใจ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ให้เด็กนักเรียนมีความ ขยัน อดทน ประหยัด
ซื่อสัตย์ เสียสละ กตัญญู รู้กตัญญู อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย
2. สนองความต้องการและความหวังของประชาชน นักเรียนและครู
  - 1) ประชาชน ได้แก่ครูใจดี สถานที่สะอาด อาหารไม่ขาด วิชาการ
เปรี๊ยะปราด ปลูกฝังมารยาท สามารถใช้มือ (ลงมือปฏิบัติ) เลื่องลือเรื่องกีฬารวมทั้งศิลปะ
และดนตรี ค้นหาความสามารถ ไม่ขาดการติดต่อ ขอให้ปลอดภัย

2) นักเรียน ได้แก่ ครูใจดี มีของเล่น เน้นของจริง เรียนอิงทดลอง
ห้องไม่หิว

3) ครู ได้แก่ ยกย่องความดี มีการพัฒนา จัดหาอุปกรณ์ สอนตามถนัด
เร่งรัดสวัสดิการ ประเมินผลงานอย่างยุติธรรม

3. ปรับปรุงกลไกการบริหารให้มีประสิทธิภาพ

1) การบริหาร ได้แก่ การบริหารการศึกษาทั่วไป การบริการ การ
ประสานงาน การนิเทศ และการประเมินผล

2) ผู้บริหาร ได้แก่ เยี่ยมเยียน ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มีศรัทธาในงาน
ประชุมปรึกษาหารือ ริเริ่มสร้างสรรค์ ยึดมั่นในพรหมวิหาร 4

(กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป)

สมัยที่ 12 ศาสตราจารย์ ร.อ.กฤษณา อรุณวัณษ์ ณ อยุธยา เป็นผู้อำนวยการ
กรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน)

นโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีดังนี้คือ

1. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม

เร่งพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. ด้านวิชาการ

เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาไทย คณิตศาสตร์
และวิทยาศาสตร์

3. ด้านโภชนาการ

ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพ ถูก
หลักโภชนาการอย่างทั่วถึง และเพียงพอ ตลอดจนมีวินัยในการรับประทานอาหาร

4. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยเน้น
ด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ และอาชีพท้องถิ่น

5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน

6. ด้านอาคารสถานที่

เร่งปรับปรุงสภาพอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้
สวยสะอาด มีบรรยากาศวิชาการ

7. ด้านสวัสดิการครูและบุคลากร

ปรับปรุงสวัสดิการที่เหมาะสมให้แก่ครู ภารโรง เพื่อสร้างขวัญ
กำลังใจและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ

8. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน

เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชน และสังคม

9. ด้านการขยายโอกาสทางการศึกษา

ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายโอกาสทางการศึกษา

10. ด้านการบริหารบุคคล

- ปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคล

11. ด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน

- เร่งปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน

12. ด้านการบริการประชาชน

จัดบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส

(กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.)

4. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษา
ของกรุงเทพมหานคร

4.1 สาระสำคัญของนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

เนื่องจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเดิม คือ จังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี ได้
รวมกันเข้าเป็นจังหวัดเดียวกัน เรียกว่า "กรุงเทพมหานคร" ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่
335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 นั้น (กรุงเทพมหานคร, 2533) ทางกรุงเทพ
มหานครยังมิได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครขึ้นโดยตรง แต่ยังคงใช้
แผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพ ปีการศึกษา พ.ศ. 2513-2517 ซึ่งมีสาระ
สำคัญดังนี้

ก. สาระสำคัญของนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพ

ปีการศึกษา 2513 ถึง 2517

กำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้กุลบุตร กุลธิดาได้รับการศึกษาตามแผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2503 และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2510 - 2514

2. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จึงได้จัดทำมีโครงการต่าง ๆ ของการศึกษา แบ่งเป็น 3 แผนใหญ่ ๆ คือ
โครงการของแผนโรงเรียน โครงการของแผนกนิเทศการศึกษาและโครงการแผนกส่งเสริมอาชีพศึกษาดังมีรายละเอียดโครงการย่อย ต่อไปนี้ คือ

1. โครงการของแผนโรงเรียน ประกอบด้วย

1.1 โครงการศูนย์พัฒนาการศึกษา

1.2 โครงการห้องสมุดโรงเรียนเทศบาล

1.3 โครงการปรับปรุงการวัดผลการศึกษา

1.4 โครงการฝึกอบรมนักเรียนตามหลักสูตรการรักษาความสะอาด และ

ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

1.5 โครงการปรับปรุงการสอน การอ่าน การเขียนวิชาภาษาไทย ชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 1

1.6 โครงการทดลองสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.7 โครงการฟื้นฟู และส่งเสริมการสอนภาษาอังกฤษ ให้แก่ครู และ

เจ้าหน้าที่การศึกษาของเทศบาล

1.8 โครงการประชุมสัมมนาครูใหญ่และเจ้าหน้าที่การศึกษาของเทศบาล

1.9 โครงการส่งเสริมสิ่งประดิษฐ์ ศิลปหัตถกรรม นักเรียนและเยาวชน

2. โครงการแผนกนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 โครงการปรับปรุงการสอนวิชาภาษาไทย

2.2 โครงการปรับปรุงการสอนคณิตศาสตร์

2.3 โครงการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์

2.4 โครงการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษา

- 2.5 โครงการปรับปรุงการสอนวิชาภาษาอังกฤษ
  - 2.6 โครงการสอนทางโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
  - 2.7 โครงการปรับปรุงการสอนวิชาหัตถศึกษา
  - 2.8 โครงการปรับปรุงการสอนวิชาพลานามัย
  - 2.9 โครงการปรับปรุงการสอนวิชาการนาฏศิลป์
  - 2.10 โครงการปรับปรุงการทำงานและการใช้อุปกรณ์การสอนชั้นประถมต้น
  - 2.11 โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมโรงเรียนเทศบาลชานเมือง
  - 2.12 โครงการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในโรงเรียนเทศบาล
  - 2.13 โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเทศบาล
3. โครงการแผนกส่งเสริมอาชีพศึกษา ประกอบด้วย
    - 3.1 โครงการปรับปรุงและส่งเสริมอาชีพของเทศบาลกรุงเทพ

(แผนพัฒนาการศึกษาเทศบาลนครกรุงเทพ, ม.ป.ป.)

กรุงเทพมหานครได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการมาโดยลำดับ จนเป็นกรุงเทพมหานครดังเช่นปัจจุบันตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ตลอดระยะเวลาดังกล่าวไม่ปรากฏว่ากรุงเทพมหานครมีแผนพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบเลย แม้แต่แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแผนรวมก็เช่นเดียวกัน อาจจะเป็นเพราะว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการอยู่เสมอในระยะเวลาใกล้เคียงกันจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับระบบ ระเบียบของทางราชการ การจัดองค์การ องค์กรและวิธีปฏิบัติราชการต่าง ๆ มากมาย จนกระทั่งไม่สามารถที่จะดำเนินการจัดทําแผนต่าง ๆ ได้ กรุงเทพมหานครได้เริ่มมีการจัดทําแผนพัฒนาในระยะที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2520 เป็นฉบับแรก (โรมินทร์ สังคะนอง, 2530) และได้จัดทําแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันรวมทั้งหมด 4 ฉบับ ซึ่งแนวนโยบายและโครงการของแผนพัฒนาการศึกษาแต่ละฉบับมีดังนี้

๑. สาระสำคัญของนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

(พ.ศ. 2520-2524)

เนื่องจากการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับที่ 5 พ.ศ. 2520 ได้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องระบบการศึกษาและหลักสูตรตามสภาพ

ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสังคมในท้องถิ่น กรุงเทพมหานครจึงได้ประกาศเป็นนโยบายการดำเนินงานจัดการศึกษาปีงบประมาณ 2520 - 2524 ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีอาคารเรียนและส้วมให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนทุกห้องที่ จัดให้เด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง ดำเนินการให้ประชากรวัยเรียนที่มีได้เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามแหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ ได้เข้าเรียนโดยทั่วถึงกัน โดยจัดให้มีโรงเรียนสหเคราะห์เคลื่อนที่ เพื่อให้ประชากรในแหล่งดังกล่าวมีความรู้มีทักษะการประกอบอาชีพตามถนัดและความสนใจโดยจัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพเคลื่อนที่ขึ้น

2. จัดสวัสดิการนักเรียน ได้แก่ น้ำดื่ม น้ำใช้ อาหารกลางวัน เสื้อผ้า เครื่องเขียน แบบเรียน ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนขาดแคลนทุกคน

3. ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น โดยจะเร่งรัดดำเนินการในด้านการใช้วัสดุกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาการฝึกอบรมครู การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมในด้านกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพและด้านพลานามัย

4. ส่งเสริมฐานะครูและสมรรถภาพของครู โดยจะจัดสรรจำนวนผู้ที่ศึกษาต่อทั้งประเภททางราชการส่งไปศึกษา และศึกษาต่อประเภทขอความจำนงไปศึกษาต่อทุกระดับให้มากขึ้น

ส่วนเรื่องอื่น ๆ ได้กำหนดไว้ว่า จะดำเนินการฟื้นฟู โรงเรียน ชุมชน กลุ่มโรงเรียน และการดำเนินงานของกรรมการการศึกษาของโรงเรียน โดยมีโครงการที่จะดำเนินการดังนี้

1. โครงการการจัดให้มีอาคารเรียนและส้วมให้เพียงพอกับนักเรียนกรุงเทพฯ
2. โครงการการจัดหาที่ดินที่เหมาะสม สำหรับต่อเติมขยายการสร้างอาคารใหม่
3. โครงการการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์และไฟฟ้าให้แก่โรงเรียน
4. โครงการการจัดหาเสื้อผ้า แบบเรียน และอุปกรณ์การเรียนให้นักเรียน
5. โครงการโรงเรียนชุมชน
6. โครงการการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนขาดแคลน
7. โครงการการส่งเสริมการสอนดนตรีในโรงเรียน
8. โครงการการจัดกิจกรรมลูกเสือและอนุชาด

9. โครงการทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์
10. โครงการโรงเรียนฝึกอาชีพเคลื่อนที่ของกรุงเทพมหานคร
11. โครงการโรงเรียนสงเคราะห์เคลื่อนที่ของกรุงเทพมหานคร
12. โครงการส่งเสริมงานอนามัยโรงเรียน
13. โครงการส่งเสริมพลานามัยในโรงเรียน
14. โครงการการจัดทำห้องสมุดมาตรฐานของโรงเรียน
15. โครงการการผลิตสื่อการเรียนการสอน
16. โครงการการอบรมสัมมนาวิชาวัดผลการศึกษา
17. โครงการโทรทัศน์ศึกษา
18. โครงการการวัดผลและประเมินผลในโรงเรียน
19. โครงการการประเมินผลสัมฤทธิ์จากการเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
20. โครงการการพัฒนาและติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521
21. โครงการส่งเสริมการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสร้างลักษณะนิสัย
22. โครงการส่งเสริมการเรียนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ
23. โครงการการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
24. โครงการการประชุมสัมมนาครูใหญ่
25. โครงการการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์
26. โครงการการอบรมครูโภชนาการ
27. โครงการหนังสืออ่านเพิ่มเติม
28. โครงการการประชุมอบรมครู เรื่องประชากรศึกษา
29. โครงการการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ
(สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.)

ค. สาระสำคัญของนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2

(พ.ศ. 2525-2529)

นโยบายการพัฒนาการศึกษาภาคบังคับ แผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้กำหนดไว้เป็นด้านดังนี้

ด้านนักเรียน

1. สํารวจและดาเนินการรําให้เด็กในเกณฑ์บ้กับได้เข้าเรียนโดยทั่วถึง
2. บลุกฝ้ก และสงเสริมให้เด็กมีสมรรถภาพทั้งด้าน ความรู้ ความสามารถ ศิลธรรมจรยาอันดีงาม มีระเบียบวินัย มีลักษณะนิสัยที่ดี มีความรับผิดชอบตอตนเอง หมู่คณะ และบ้านเมือง ความรักชาติ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์
3. จัดหาเครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน และสนับสนุนในด้านอาหาร กลางวัน และทุนการศึกษาให้แก่เด็กยากจน

ด้านครู

1. เร่งพัฒนาด้านจริยธรรม คุณธรรม ใ้ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพและสํานักงาน ความเป็นครู
2. สงเสริมใ้ครูมีความก้าวหน้าในอาชีพ โดยเฉพาะการเพิ่มพูนความรู้ วิทยฐานะ ตลอดจนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ
3. ใ้ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน โดยจัดสวัสดิการใ้ได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง และดาเนินการใด ๆ เพื่อจัดปัญหาและสนับสนุนใ้ครูมีขวัญและกำลังใจดีขึ้น

ด้านอาคารสถานที่

1. สร้างอาคารเรียนให้มีห้องเรียน ห้องกิจกรรมพร้อมอุปกรณ์ ห้องพยาบาล ห้องน้ํา ห้องส้วมตามเกณฑ์มาตรฐานรวมทั้งโรงอาหาร โรงฝึกงาน ฯลฯ ใ้เพียงพอ เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน
2. จัดหาที่ดินเพื่อประโยชน์ ในการขยายโรงเรียน และจัดตั้งโรงเรียนใ้ เพียงพลกับการขยายตัวของชุมชน
3. จัดอาคารและบริเวณใ้สะอาด ร่มรื่น สวยงามถูกหลักสุขาภิบาล และ อนามัย โรงเรียน ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียนใ้อยู่ในสภาพที่ดี
4. สงเสริมใ้มีการใช้อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียนในการจัดการศึกษา ด้านอื่น ๆ ด้วย

ด้านวิชาการ

1. ใช้วิชาการและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพดีขึ้น
2. ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา แต่ละโรงเรียนให้ได้มาตรฐานและทัดเทียมกัน
3. ปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและให้การนิเทศการศึกษาเป็นไปโดยทั่วถึง
4. ลดความสูญเปล่าทางการศึกษา โดยเฉพาะอัตราการซ้ำชั้น
5. เน้นการเสริมเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อสังคม ในแผนการสอนและกระบวนการเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้
6. จัดหาสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะแบบเรียนให้เพียงพอกับความจำเป็นและทันต่อความต้องการของนักเรียนและครู
7. ส่งเสริมให้จัดห้องสมุดโรงเรียน เป็นแหล่งวิทยากรสำหรับครู และนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ส่งเสริมกิจกรรมทางด้าน พลานามัย ลูกเสือ ยุวกาชาด ศิลปะและดนตรี ในโรงเรียนอย่างทั่วถึง
9. ปรับปรุงการสอนตามหลักสูตร พ.ศ. 2521 ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการพัฒนาการสอนกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันและอาชีพในท้องถิ่น

ด้านบริหาร

1. เร่งพัฒนาคุณภาพผู้บริหารการศึกษาให้มีความรู้ และประสบการณ์ในการบริหาร รวมทั้งในด้านจริยธรรม คุณธรรมและทัศนคติที่ดี เพื่อให้สามารถเป็นผู้นำทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง
2. จัดระบบบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาของชาติ
3. จัดและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ สำหรับเด็กเรียนช้า สมองทึบหูตึง หรือมีความพิการอื่น ๆ เพียงเล็กน้อยในโรงเรียน

4. ผูกอบรมครูวิชาสามัญ ให้มีความรู้ความสามารถทางด้านพลาสมา คีลปะ และหัตถศึกษา เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูประเภทนี้

ด้านชุมชน

1. ระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทางการศึกษาให้มากขึ้น
2. ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนชุมชน โดยสนับสนุนให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้มีการติดต่อ สื่อสารสัมพันธ์กับผู้บริหารของนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษา และพฤติกรรมของนักเรียน โดยจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู มูลนิธิช่วยการศึกษา

จากนโยบายของการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครดังกล่าว จึงได้กำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อสนองนโยบายการจัดการศึกษาให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยจัดเป็นโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
2. โครงการประเมินมาตรฐานโรงเรียน
3. โครงการส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียน
4. โครงการจัดชั้นเรียนพิเศษ
5. โครงการปรับปรุงการวัดผลการศึกษา
6. โครงการวิจัยเพื่อการศึกษา
7. โครงการพัฒนาลักษณะนิสัย
8. โครงการส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด
9. โครงการจัดหาที่ดินเพื่อขยายการจัดตั้งโรงเรียนใหม่
10. โครงการจัดตั้งโรงเรียนจัดสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบ
11. โครงการจัดสาธารณูปโภคของโรงเรียนและสิ่งก่อสร้าง
12. โครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน
13. โครงการบริการโรคหัดสุบกรม
14. โครงการแนะแนวในโรงเรียน

15. โครงการส่งเสริมพละนาฏย กีฬานักเรียนและกีฬาครู
16. โครงการเอกสารทางวิชาการ
17. โครงการวารสารการศึกษา
18. โครงการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน
19. โครงการช่วยเหลืออาหารกลางวันในโรงเรียน
20. โครงการฝึกอบรมครู เพื่อเสริมทักษะการสอนและการสนับสนุนการสอน
21. โครงการสัมมนาผู้บริหารการศึกษา ศึกษาในเทศและนักวิชาการ
22. โครงการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา
23. โครงการฝึกอบรมผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ
24. โครงการฝึกอบรมผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา
25. โครงการจัดเด็กเข้าเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา
26. โครงการจัดศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา
(สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2525)

ง. สาระสำคัญของนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3

(พ.ศ. 2530-2534)

นโยบายพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครในระยะแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 3 ได้ยึดหลักการตามแนวนโยบายการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 โดยเน้นการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พละนาฏยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยกำหนดแนวนโยบายเพื่อการจัดการศึกษาในช่วงปีงบประมาณ 2530-2534 (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2531) ไว้ดังนี้

1. เร่งรัดให้เด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

มาตรการ จัดประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบและติดตามเด็กให้เข้าเรียนอย่างจริงจัง กระจายนักเรียนให้เข้าเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับทรัพยากร

2. ปรับปรุงโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกัน

มาตรการ กระจายทรัพยากรที่จำเป็นขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงทัดเทียมกันบริหารทางการศึกษาไปยังเขตชั้นนอก สนับสนุนในด้านการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาและขาดแคลน ให้สามารถเรียนได้ตามอัธยาศัย

3. ปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอน ให้สนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการ พัฒนาศูนย์วิชาการเขต และกลุ่มโรงเรียน ให้ดำเนินการด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้เกิดความก้าวหน้าทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านลักษณะนิสัยไปพร้อม ๆ กับส่งเสริมการนวัตกรรมการเรียน และเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งห้องสมุดช่วยสนับสนุนในการผลิตเอกสารวิชาการปรับปรุงการเรียนการสอน จัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และมีการประเมินผลทางการเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทุกปี

4. ปรับปรุงการบริหาร การนิเทศการศึกษา การพัฒนาบุคลากรด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารการศึกษาพัฒนาการนิเทศภายในและนิเทศของศึกษานิเทศก์ โดยเน้นนิเทศแบบเจาะลึก พัฒนาบุคลากรด้านต่าง ๆ โดยการฝึกอบรม ศึกษาดูงานในประเทศและต่างประเทศ และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

5. เสริมสร้างคุณภาพและจรรยาบรรณความเป็นประชาธิปไตย ความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กอย่างจริงจัง

มาตรการ จัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จัดให้มีสถานักเรียนเสริมสร้างระบบสหกรณ์นักเรียน สร้างตัวแบบทางจริยธรรม จัดให้มีการแนะนำอย่างมีระบบ โดยมีโครงการตามแผนดังนี้

1. โครงการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
2. โครงการส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียน
3. โครงการพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา
4. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา
5. โครงการพัฒนาลักษณะนิสัยนักเรียน
6. โครงการจัดกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน

7. โครงการส่งเสริมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด
8. โครงการพัฒนาผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
9. โครงการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมทักษะการปฏิบัติงาน
10. โครงการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา
11. โครงการศูนย์วิชาการเขต
12. โครงการการประเมินมาตรฐานโรงเรียน
13. โครงการพัฒนาโครงสร้างระบบบริหารการศึกษา
14. โครงการการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
15. โครงการการจัดเด็กเข้าเรียนตาม พระราชบัญญัติประถมศึกษา
16. โครงการปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียน ด้านวัสดุ ครุภัณฑ์
17. โครงการการจัดอาหารกลางวันให้แก่นักเรียน
18. โครงการการแนะนำในโรงเรียน
19. โครงการการพัฒนาการฝึกอาชีพของกรุงเทพมหานคร
20. โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติในเขตกรุงเทพมหานคร
(สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.)

จ. สาระสำคัญของนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4

(พ.ศ. 2535 - 2539)

(โดยใช้ชื่อเรียกใหม่ว่า แผนงานการศึกษาและวัฒนธรรมของแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4)

กรุงเทพมหานครได้กำหนดแนวนโยบายในการดำเนินการ จัดการศึกษา

1. เร่งขยายปริมาณการศึกษา เพื่อให้เด็กทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ได้เข้าเรียนจนจบหลักสูตรประถมศึกษา รวมทั้งเด็กในชุมชนแออัด และเด็กที่เคลื่อนย้ายตามผู้ปกครอง
2. ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจการเกณฑ์เด็ก ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อให้กรุงเทพมหานครสามารถเกณฑ์เด็กเข้ารับการศึกษได้ทั่วถึง
3. เร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดย

มุ่งเน้นลักษณะกระบวนการให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในด้าน การคิด วิเคราะห์ และสามารถนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง รวมทั้งมีความรู้และทักษะพื้นฐานทางวิชาการด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของชุมชน

4. ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง ให้ความสำคัญของการศึกษาต่อในระดับมัธยมหรือการศึกษาด้านอาชีพ

5. ส่งเสริมให้สถานศึกษาประสานสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในการจัดการ ศึกษา และมีบทบาทในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

6. สนับสนุนการขยายโอกาสทางการศึกษาจาก 6 ปี เป็น 9 ปี โดยเปิดสอน ตามความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น

โดยมีโครงการดังต่อไปนี้

1. โครงการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนกรุงเทพมหานคร
2. โครงการจัดตั้งศูนย์บริการสื่อการเรียนการสอน
3. โครงการสาธารณสุขมูลฐานในโรงเรียน
4. โครงการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยทักษะกระบวนการ
5. โครงการนิเทศและติดตามผลการจัดการเรียนการสอน
6. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
7. โครงการเสริมสร้างค่านิยมและลักษณะนิสัยที่ดี
8. โครงการจัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร
9. โครงการเพิ่มวิชาช่างและขยายวิชาช่างในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพ ฯ
10. โครงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว
11. โครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม

4. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนแม่บทในการจัดการศึกษาของชาติโดยทั่วไป ซึ่ง

ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ นโยบาย แนวการปฏิบัติงาน ระบบการศึกษา ระบบโรงเรียน และเกณฑ์อายุมาตรฐานของนักเรียนแต่ละระดับ (สมบูรณ์ บรรณภาพ, 2524) โดยคำนึงถึงสภาพความต้องการของประเทศในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม(วนิดา สิทธิธรรมาธิ, 2521) ในที่นี้จะกล่าวถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในส่วนที่แก้ ทั้งนี้ เนื่องจากระยะเวลาในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตรงกับแผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว โดยจะกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาและการศึกษาภาคบังคับ

ก. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

ในปี พ.ศ. 2501 ได้มีการดำเนินงานตามโครงการศึกษาจะเชิงเทรา (สุบิน พิมพ์ะจันทร์, 2501) โดยโครงการนี้ได้รวบรวมแนวการศึกษาดี ๆ ของหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่น เป็นต้นโดยการนำวิธีสอนแบบต่าง ๆ อุปกรณ์การใช้วัสดุ การประเมินผล ศูนย์สนใจ การเตรียมการเรียนการสอน การใช้ระเบียบ สละสลวย และการนิเทศการศึกษา นำมาปรับปรุงการเรียนการสอน (ซึ่งจะกล่าวในเนื้อหาของหลักสูตร) และจากเหตุการณ์นี้เอง จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแผนการศึกษา ขึ้นพิจารณาร่างแผนการศึกษาของชาติฉบับใหม่ ในปีเดียวกันนั่นเอง ในปีต่อมา คือ พ.ศ. 2502 มีการจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณาร่างแผนการศึกษาของชาติ เพื่อเสนอคณะรัฐบาล และได้ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2503

ความมุ่งหมาย

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่ศักยภาพเพื่อเป็นพลเมืองดีมีศีลธรรม และวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถ ที่จะประกอบอาชีพ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ
2. กลุ่มบุตรกุลธิดาพึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุ 15 ปีบริบูรณ์เป็นอย่างน้อย

3. คุลบุตรกุลธิดาพึงชวนชวหายหาความรู้และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์แก่การงานของตนสืบไปภายภาคหน้า

4. ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และแผนการปกครองประเทศ เช่น จัดให้มี

4.1 จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีพิธีروتัดปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว

4.2 พลศึกษา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและทางจิต ทั้งมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

4.3 พุทธิศึกษา ให้มีความรู้วิชาการ เพื่อการดำรงชีวิตโดยทั่วไป

4.4 หัตถศึกษา ให้มีกนิสัยและความขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติ การงานเพื่อเป็นรากฐานของการประกอบสัมมาอาชีพ

5. ประถมศึกษา ได้แก่ การศึกษาที่มุ่งหมายจะสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กด้วยการอบรมสั่งสอนขั้นมูลฐาน อันเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ประโยค คือ ประโยคประถมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น และประโยคประถมศึกษาตอนปลาย 3 ชั้น

ระบบโรงเรียน

11. ประถมศึกษา เป็นการศึกษาเบื้องต้นที่กุลบุตรกุลธิดา โดยทั่วไปพึงได้รับ อาจะจัดสอนประโยคประถมศึกษาตอนต้น และประโยคประถมศึกษาตอนปลายรวมในโรงเรียนเดียวกันหรือแยกกันก็ได้

การศึกษาภาคบังคับ

16. การศึกษาภาคบังคับ ได้แก่ การศึกษาที่มีกฎหมายบังคับให้กุลบุตรกุลธิดาทุกคนเรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์บังคับ

รัฐพึงขยายการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นเป็นระยะ ตามกำลังทางเศรษฐกิจเพื่อ ให้มาตรฐานความรู้เบื้องต้นของพลเมืองสูงขึ้น

17. การศึกษาบังคับทำให้สถานศึกษาของรัฐบาลจะต้องจัดให้โดยไม่มีเก็บค่าเรียน รัฐพึงช่วยเหลือให้ได้อุปกรณ์การศึกษาอบรมตามควร
18. รัฐพึงจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่กุลบุตรกุลธิดา ที่ได้รับการยกเว้นจากการศึกษาภาคบังคับ

แนวจัดการศึกษา

19. รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาโดยถือว่าการศึกษามีความสำคัญในระดับแรกแห่งกิจการของรัฐ
20. การจัดระบบการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ
23. การจัดทำมีสถานศึกษานั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรง คือ รัฐจัดเองบ้างและส่งเสริมให้คณะหรือเอกชนจัดในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษาบ้าง
24. รัฐพึงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์และอุดหนุนตามระเบียบที่กำหนดไว้
26. รัฐพึงสนับสนุนการศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ใหญ่ที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาขณะที่อยู่ในวัยเล่าเรียน หรือที่ประสงค์จะศึกษาเพิ่มเติมเพื่อประกอบการอาชีพให้ได้ผลดียิ่งขึ้น หรือที่อยู่ในสภาพซึ่งไม่อาจรับการศึกษได้ตามปกติ
27. รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในทางศิลปวิทยาสาขาต่าง ๆ
28. รัฐให้ทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนตามระเบียบที่กำหนดไว้ เพื่อส่งเสริมให้ได้เรียนตามสมควรแก่เอกัตภาพ
29. สถานศึกษาทั้งปวงพึงให้ผู้สอนที่มีวุฒิหรือความชำนาญที่เหมาะสมแก่ประเภทและระดับของการศึกษา
30. รัฐมีอำนาจหน้าที่ควบคุมแนะนำและตรวจสอบการศึกษาในสถานศึกษาตามระเบียบที่กำหนดไว้

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของชาติไปจากเดิมมาก ระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 7 ชั้น แบ่งเป็นประโยคประถมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น และตอนปลาย 3 ชั้น กำหนดอายุ คือ 6 - 12 ปี

(สำนักนายกรัฐมนตรี, 2503)

ข. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

หลังจากที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ได้ใช้ไประยะหนึ่งแล้ว ในปี พ.ศ. 2517 รัฐบาลได้มอบหมายคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ให้ศึกษาถึงสภาพปัญหาการจัดการศึกษาของไทยต่างมองเห็นว่าแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ไม่สามารถสนองความต้องการของสังคมในปัจจุบันได้ ประกอบกับรัฐบาลไม่สามารถจัดการศึกษาภาคบังคับ 7 ปี ได้อย่างทั่วถึงทุกท้องถิ่น จึงได้ร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ขึ้นใช้แทนฉบับเดิม ในแผนฉบับนี้ได้แนวคิดมาจากปัญหาและความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบันได้ เน้นให้การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคมได้

หมวด 1 ความมุ่งหมาย

ตามนัยแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ การศึกษาเป็นขบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษา เพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัยความมั่นคงและความผาสุกร่วมกัน ในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ

3. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว และต่อตนเอง
5. ให้มีความยึดมั่นและผูกพันความเสมอภาค ความสุจริต ยุติธรรม
9. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของประเทศ

หมวด 2 แนวนโยบายการศึกษาของรัฐบาล

12. สถานศึกษาพึงให้ความเสมอภาค แก่บุคคลเข้ารับการศึกษาตามความสามารถของบุคคลนั้น
13. รัฐบาลพึงให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วนกลมกลืนกัน ระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับความเจริญทางวัตถุและระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

15. รัฐบาลพึงจัดและสนับสนุนผู้ยากไร้ผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจหรือสังคมและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน

27. รัฐบาลพึงดำเนินการในทุกวิถีทาง เพื่อให้สถาบันครอบครัวมีบทบาทและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและคุณสมบัติเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย และเอกลักษณ์ของสังคมไทย

หมวด 3 ระบบการศึกษา

29. การศึกษาแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ให้จัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้มีประโยชน์ครบถ้วนทุกระดับ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษา สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย ความมั่นใจในความรู้และความสามารถของตนเอง

31. การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงสภาพอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การจัดสถานศึกษาระดับประถมศึกษา พึงจัดเป็นตอนเดียวตลอด ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี

40. การศึกษาภาคบังคับ ได้แก่ การศึกษาที่มีกฎหมายบังคับให้ทุกคนเรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์บังคับ

การกำหนดอายุเข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ท้องถิ่นแต่ละแห่งจะกำหนดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของท้องถิ่น และความพร้อมของเด็กแต่ละท้องถิ่น แต่ต้องไม่บังคับเข้าเรียนก่อนอายุครบ 6 ปีบริบูรณ์ และไม่ช้ากว่า 8 ปีบริบูรณ์

รัฐบาลพึงเร่งจัดการศึกษาภาคบังคับตามแผนนี้ให้ทั่วถึงทุกท้องถิ่น

หมวด 4 การบริหารการศึกษา

41. ให้ส่วนราชการและหน่วยงานทั้งของรัฐ ของท้องถิ่น ของเอกชนและของต่างประเทศตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในประเทศ ไทยซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผน การศึกษาแห่งชาติ นโยบาย แผนงาน ข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ตรวจตราและใช้มาตรการ อันสมควรให้ส่วนราชการและหน่วยงานดังกล่าวปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดนี้

42. สนับสนุนให้มีการสรรหาผู้ปกครองและตัวแทนประชาชนทั่วไป เข้าร่วมบริหาร การศึกษา โดยได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในองค์คณะบุคคล เพื่อดูแลควบคุมนโยบาย การบริหารการศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ และ ความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่น

43. ให้จัดระบบบริหารงานบุคคลฝ่ายการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบบริหารงาน บุคคลของทางราชการ และสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพแก่บุคลากรทางการศึกษาของรัฐ และของท้องถิ่น และให้มีสถาบันวิชาชีพทางการศึกษาเพื่อควบคุมส่งเสริมมาตรฐาน และ จริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพ อีกทั้งทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิตามกฎหมายของบุคลากรทางการศึกษา ทั้งของรัฐ ของท้องถิ่นและของเอกชน ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หมวด 5 มาตรฐานการศึกษาและการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ

45. ให้จัดวางหลักการและมาตรการปรับปรุง ส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาใน สถานศึกษาของรัฐ ของท้องถิ่น และของเอกชน ให้มีคุณภาพไม่ต่ำกว่าระดับที่กำหนด

การจัดและการพัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและ ประเมินผลการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ท้องถิ่นรับผิดชอบตามหลักการ และแนวทางรัฐกำหนด โดยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่นของประเทศชาติ และ ความก้าวหน้าทางวิชาการ แต่รัฐอาจวัดและประเมินผลการศึกษาเองโดยตรงในแต่ละระดับ แต่ละประเภทก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อรักษาคุณภาพของการศึกษาและตามความจำเป็นแห่งสภาพการณ์

46. ให้จัดสรรวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาตลอดจนคิดหาวิธีการและเทคโนโลยี ทางการศึกษามาใช้ในการศึกษาอย่างเหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียม

ก้านในคุณภาพของการศึกษาทั้งที่จัดในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

48. ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐ ของท้องถิ่น และของเอกชนได้ร่วมมือกันส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา

49. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดบริการทางวิชาการอันพอเหมาะแก่ขีดความสามารถของสถาบันนั้น ๆ ให้แก่สังคม นอกเหนือไปจากการให้การศึกษแก่ผู้ที่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในสถาบันนั้น ๆ ตามปกติ

หมวด 4 ศิลปะ, วัฒนธรรม, จริยธรรม, พละนาฏย, สภาพแวดล้อม และกิจกรรมเยาวชน

50. รัฐบาลพึงจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามรวมทั้ง สถานที่และวัตถุอันมีค่าทางประวัติศาสตร์

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นตอนเดียวใช้เวลา 6 ปี คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นับว่าพ้นเกณฑ์บังคับกำหนดอายุคือ 6 ปีบริบูรณ์ และไม่ช้ากว่า 8 ปีบริบูรณ์ เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

หมวด 7 การระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา

55. รัฐพึงเพิ่มงบประมาณทางการศึกษาสำหรับการศึกษาทุกระดับและเน้นความสำคัญของการศึกษาภาคบังคับและการศึกษานอกระบบเป็นพิเศษ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักของการเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

56. รัฐพึงสนับสนุนในทุกวิถีทางที่จะให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดหย่อนเงินอุดหนุน และสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีรายได้เพื่อการศึกษาของตนเองเพิ่มขึ้น

57. รัฐพึงดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ข้าราชการทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมุ่งลดความสูญเปล่าทางการศึกษา

59. รัฐพึงให้มีการเตรียม และสงวนที่ดินเพื่อใช้ในการจัดตั้งสถานศึกษาสำหรับแหล่งชุมชน และแหล่งที่กำลังจะพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชน

ค. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ผลจากการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้การศึกษาเข้าสู่ยุคของความสมบูรณ์ "เชิงปริมาณ" ค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากมีการขยายตัวของการศึกษาทุกระดับอย่างกว้างขวาง รวมทั้งในระดับประถมศึกษาด้วย มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ทำให้สังคมมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ในขณะที่จำนวนผู้อยู่ในภาคเกษตรมีสัดส่วนลดลง (บรรจง ชูสกุลชาติ, 2534) มีการหลั่งไหลของผู้คนเข้าสู่เมืองหลวงอันเป็นแหล่งงานอุตสาหกรรมทำให้สภาพสังคมเมืองเริ่มแออัด ไม่ปลอดภัยจากมลพิษและอาชญากรลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตร ไปสู่สังคมอุตสาหกรรมและบริการ การจัดการศึกษาของไทยจึงต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าว ดังนั้นจึงมีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ขึ้น ซึ่งเป็นฉบับล่าสุดที่ใช้ในปัจจุบัน

หมวดที่ 1 ความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายของการศึกษาของแผนการศึกษานี้ เน้นการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะ 4 ด้าน ที่มีความสมดุล และกลมกลืนกันคือ ด้านปัญญา จิตใจ สังคม และร่างกาย กล่าวคือ

1. คุณลักษณะด้านปัญญา มีเหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดี มีความคิดริเริ่ม รู้คุณค่าภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของสังคมไทย รู้จักเลือกรับวิทยาการ และวัฒนธรรมจากสังคมอื่น
2. คุณลักษณะด้านจิตใจ พึ่งรู้จักฝึกฝนจิตใจของตนให้มีคุณธรรมเหนียวรั้งตนเองได้ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว มีสมาธิอดทนหนักแน่น และรู้จักพอ
3. คุณลักษณะด้านร่างกาย พึ่งมีร่างกายเจริญเติบโต รู้จักดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว เพื่อว่าจะได้มีสมรรถภาพของร่างกายที่เหมาะสมกับงานและอาชีพ
4. คุณลักษณะด้านสังคม พึ่งมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม มีทักษะในการติดต่อสื่อสารได้ สามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ดีของไทย ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตน ของผู้อื่น สังคมและมนุษยชาติ พัฒนาสร้างสรรค์สังคมให้เกิดสันติสุขรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและของผู้อื่น ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

หมวดที่ 2 ระบบการศึกษา

1. ระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ เปิดโอกาสให้บุคคลเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองได้เหมาะสมกับวัย การศึกษาในวัยเด็กและเยาวชน เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และความสามารถประกอบการทำงานและอาชีพตามควรแก่วัย

2. ระบบการศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยอาศัยรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการศึกษาที่จัดตามแนวโรงเรียน และการศึกษาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต

การศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่จัดโดยสถานศึกษา อาศัยระบบชั้นเรียนเป็นหลัก มีหลักสูตรกำหนดไว้ตามประเภทการศึกษา เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การศึกษาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตเป็นการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งความรู้และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตทั้งที่มีอยู่เอง และที่มนุษย์ตั้งใจสร้างขึ้น เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้หรือเป็นบริการของการเรียนรู้

3. การศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน แบ่งระดับการศึกษาเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐานและให้สามารถคงการอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้

4. การจัดการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน อาจจัดเป็นการศึกษาประเภทต่าง ๆ ได้ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และประเทศ เช่น การฝึกหัดครู การศึกษาวิชาชีพ การศึกษาวิชาชีพพิเศษ ฯลฯ

การจัดการศึกษาประเภทต่างๆ เหล่านี้ ไม่เพียงแต่จัดตามความเหมาะสมหรือเพื่อสนองความต้องการของบุคคลเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย แต่คำนึงถึงบุคคลให้พัฒนาทั้งในด้านคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะอย่างสมดุลควบคู่กันไปด้วย

การศึกษาระดับวิชาชีพ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพให้สามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม

หมวดที่ 3 แนวนโยบายการศึกษา

1. จัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึง มีคุณภาพและสะดวกแก่ผู้เรียน สถานศึกษาของรัฐบาล และของท้องถิ่นจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นบริการแบบไว้เปล่า
8. ปรับปรุงเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ และทุกประเภท การศึกษาให้สนองต่อหลักการ และสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่ตั้งไว้
13. ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบันอื่น ๆ และสื่อมวลชน ให้มีส่วนร่วมในขบวนการของการศึกษา การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
15. สนับสนุนการขยายบริการ การศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม และผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ ให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยรวดเร็ว

หมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา

1. การจัดเครือข่ายการเรียนรู้และบริการการศึกษาเพื่อวงชน
2. ขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด และความสามารถพิเศษของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทห่างไกล ในเขตชุมชนแออัดในเมือง เขตภูเขา และชายแดนรวมทั้งเด็กที่ต้องย้ายถิ่นติดตามผู้ปกครองไปประกอบอาชีพ สามารถได้รับการศึกษาได้อย่างทั่วถึง
3. ปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้เป็นธรรม
2. เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน
12. จัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นการฝึกปฏิบัติหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม มีเจตคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

13. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้จักคิดแบบวิทยาศาสตร์และที่เอื้อให้ผู้เรียนใฝ่หาความรู้ รู้จักคิดริเริ่ม รวมทั้งมีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์

14. จัดการฝึกอบรมวิชาชีพ โดยเน้นการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จะประกอบวิชาชีพ และเป็นกำลังทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพของประเทศ

15. ให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนให้สัมพันธ์ สอดคล้อง และเกื้อกูลกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยส่งเสริมให้องค์กรต่างๆ และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนา

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษา

27. ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็นผู้นำทางความคิด และเป็นผู้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ตลอดจนประสานแหล่งความรู้วิทยากรสาขากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้อย่างกว้างขวาง

28. จัดอัตรากำลังของหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับปริมาณงาน เพื่อให้การใช้ครูและบุคลากรทางการศึกษาของแต่ละหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

29. พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลของครูให้เหมาะสมกับวิชาชีพพร้อมทั้งให้มีการกำหนดระเบียบ และวิธีการเพื่อยกฐานะอาชีพครู

30. จัดให้มีการกำกับดูแลคุณภาพ มาตรฐาน และการปฏิบัติวิชาชีพตามจรรยาวิชาชีพครู โดยการพัฒนาองค์กรวิชาชีพให้เข้มแข็ง และให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูที่มีกฎหมายรองรับ

4. การบริหารและการจัดการ

31. ให้หน่วยงานบริหารส่วนกลางทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนการศึกษาระดับชาติ การส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา การรับรองวิทยฐานะ การคุ้มครองผู้รับบริการการศึกษาและการให้ข้อเสนอแนะทางการศึกษาแก่สาธารณะ

ให้มีการมอบอำนาจจากส่วนกลางไปยังจังหวัดและสถานศึกษา ในเรื่องของการบริหาร การวางแผนและการจัดการศึกษาระดับจังหวัด รวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การเงินและงบประมาณ

33. พัฒนาระบบการวางแผน การติดตามและประเมินผล เพื่อปรับและประสานการบริหารและการจัดการศึกษาระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ ในการประเมินผลควรชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ รวมทั้งนำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ให้เกิดผลในการปรับปรุงการจัดการศึกษา

35. ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการประสานการใช้ทรัพยากรและการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคท้องถิ่น และชุมชน ตลอดจนการมอบอำนาจจากส่วนกลางไปยังจังหวัด ท้องถิ่น และสถานศึกษา

5. ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

38. จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานการศึกษาของรัฐบาล โดยให้ความสำคัญแก่การศึกษาภาคบังคับ การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจและสังคม การดำเนินงานที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา และการเรียนรู้ของชุมชน การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การวิจัยพัฒนามากกว่าการขยายการจัดบริการการศึกษาในระดับสูง

40. ให้สถานศึกษาปรับปรุงค่าบำรุง และค่าธรรมเนียมการศึกษา โดยให้สอดคล้องกับอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลที่ผู้เรียนจะได้รับทางการศึกษาในแต่ละระดับ ประเภทและสาขาวิชา โดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่แท้จริงของการจัดการศึกษา ทั้งนี้จะต้องจัดมาตรการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเพียงพอ

41. ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สถานประกอบการ จัดการศึกษาและฝึกอบรมทักษะสำหรับการประกอบอาชีพ โดยรัฐบาลจะต้องมีมาตรการจูงใจบางประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

5. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

แผนพัฒนาการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในระยะแรกที่มีแผนพัฒนาประเทศนั้น ยังไม่มีแผนพัฒนาการศึกษาโดยตรง แต่มีแผนพัฒนาการ

เศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก พ.ศ. 2504 - 2509 โดยในระยะแรกของแผนคือ ระหว่าง พ.ศ. 2504 - 2506 ไม่ได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาสังคม และกำลังคนมากนัก ต่อมาในระยะที่ 2 ของแผน ฯ คือช่วง พ.ศ. 2507 - 2509 ได้มีการพัฒนาการศึกษาด้วย ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาการศึกษา ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2 ยังคงเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจต่อจากเดิม แต่ได้ขยายไป ในด้านสังคมเพิ่มขึ้นคือ กล่าวถึงพัฒนาทางการศึกษา เริ่มมีความสำคัญอย่างแท้จริงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515 - 2519 แผนพัฒนา ฯ ฉบับดังกล่าวถือว่าการพัฒนาการศึกษา เป็นการพัฒนาด้านหนึ่งที่มีความสำคัญควบคู่กับการพัฒนา ด้านอื่น ๆ โดยได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 ขึ้นโดยเฉพาะและตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา

เนื่องจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งแต่เดิมคือ จังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรีได้ รวมเข้าเป็นจังหวัดเดียวกัน เรียกว่า "กรุงเทพมหานคร" ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 นั้น (กรุงเทพมหานคร, 2535) เป็นระยะที่ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 และงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา แนวคิดการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2515 ถึง พ.ศ. 2535 ดังนั้น จะขอกกล่าวถึงสาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) จนถึงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ซึ่งแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และ 7 ได้มีการ กำหนดวัตถุประสงค์และมาตรการชัดเจนขึ้นกว่าแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3-5 โดยจะกล่าวเฉพาะการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษาของแผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติแต่ละฉบับดังต่อไปนี้

ก. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515 - 2519

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519 ได้กำหนด ให้มีแผนพัฒนาการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนา ฯ ดังกล่าว โดยแผนพัฒนาการศึกษา

ฉบับนี้มุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพ และการขยายปริมาณการศึกษา ตลอดจนการผลิตกำลังคนระดับต่าง ๆ ให้สนองความต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

นโยบายการพัฒนาการศึกษาส่วนรวม

1. ขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นให้สอดคล้องกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น

2. ขยายการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 5-7) โดยเร็วที่สุดและเพิ่มการศึกษาด้านการเกษตรในระดับนี้ด้วย

3. สนับสนุนการศึกษาวិทยาศาสตร์ อาชีวศึกษา และเทคโนโลยีและขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มากขึ้น เพื่อใช้เป็นกำลังคนระดับกลางในแผนพัฒนาฉบับที่ 4 และต่อไป

4. ขยายการฝึกหัดครู ให้พอแก่ความต้องการทางการศึกษาทุกระดับ

5. ขยายการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียนให้ผู้ที่ยาติแคลนและพ้นการศึกษา ได้มีโอกาสรับการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม

นโยบายการพัฒนาการศึกษาแต่ละระดับของแต่ละประเภท

1. ปรับปรุง และขยายการศึกษาให้เพียงพอแก่ความต้องการของแต่ละระดับ

2. เน้นในสาขาที่สนองความต้องการด้านกำลังคนในการพัฒนาประเทศระดับประถมศึกษา

1. ขยายการศึกษาให้สอดคล้องกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นปรับปรุงประสิทธิภาพ เพื่อลดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น

2. ขยายการศึกษาประถมศึกษาตอนปลาย โดยเน้นอาชีพที่ประกอบในสวนภูมิภาค

3. ปรับปรุงให้โรงเรียนประถมศึกษาในสวนภูมิภาคเป็นโรงเรียนชุมชน โดยระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาซึ่งพัฒนาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520)

จ. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520 - 2524

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นแผนพัฒนาที่ต่างจากแผนพัฒนา ๆ ฉบับก่อน ๆ คือ มุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำของบุคคลในทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงคนส่วนใหญ่นานาชาติ และผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลทุรกันดารมากขึ้น การพัฒนาการศึกษาในช่วงของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 4 นี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะเร่งรัดพัฒนาการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของประเทศ โดยมุ่งให้การศึกษามีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพของพลเมือง โดยให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 คือ การเปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียนจากแบบ 4:3:3:2(3) มาเป็นแบบ 6:3:3 ในปีการศึกษา 2521 โดยจะเริ่มเปลี่ยนหลักสูตรปีละชั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นไป

นโยบายพัฒนาการศึกษาโดยส่วนรวม

1. ปรับปรุงระบบการศึกษาโครงสร้างและคุณภาพ ตลอดจนความเสมอภาคทางการศึกษาให้เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละระดับ ประเภท ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของแต่ละท้องถิ่น และสังคมโดยส่วนรวม
  2. ขยายการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึง ส่วนการศึกษาที่มีค่าใช้จ่าย รัฐบาลจะสนับสนุนให้จัดการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการศึกษาโดยกว้างขวาง
  3. ปรับปรุงการฝึกหัดครู และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งปริมาณและคุณภาพ ให้ตรงตามความต้องการของประเทศ
  4. ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
  5. ส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน โดยจัดให้สอดคล้องกับนโยบายของการศึกษาของชาติ และให้เอกชนจัดการศึกษาภาคบังคับได้ภายในขอบเขตที่รัฐบาลกำหนด
  6. ส่งเสริมการวิจัย ติดตามประเมินผล และสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ
  7. สนับสนุนให้ผู้รับทุนการศึกษากลับไปทำงานในท้องถิ่นของตน
- นโยบายระดับก่อนการศึกษาภาคบังคับและประถมศึกษา
1. ส่งเสริมให้ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยจัดการศึกษาก่อนภาคบังคับ

ในรูปแบบต่าง ๆ ตามความจำเป็นของท้องถิ่น สำหรับการศึกษานูบาลนั้นรัฐบาลจะไม่เข้า
ดำเนินการเอง แต่จะกำหนดระเบียบในการจัดการศึกษานูบาล ให้เป็นประโยชน์ต่อการ
ศึกษายิ่งขึ้น

2. เร่งขยายการศึกษาภาคบังคับ ให้กว้างขวางทั่วถึงให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน
และเพิ่มสัดส่วนการจัดการศึกษา ในระดับประถมศึกษาของรัฐบาลต่อเอกชนให้มากกว่า
ในปัจจุบัน โดยอาศัยมาตรการทางการจัดสรรงบประมาณ และการวางแผนระดับท้องถิ่น
3. ปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนแปลงหลักสูตร
แบบเรียน ระบบ และกระบวนการศึกษาให้เหมาะสม
4. จัดหาแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอน ให้พอกับความจำเป็นของ
นักเรียน และครูตามกำลังทางเศรษฐกิจ
5. ลดความสูญเปล่าทางการศึกษา โดยเฉพาะอัตราการเรียนซ้ำชั้น
6. ปรับปรุงและส่งเสริมโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนชุมชนอันแท้จริง โดยสนับสนุน
ให้โรงเรียนใช้แหล่งวิทยากรในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุดและให้
โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525)

ค. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษา

เร่งรัดพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพให้เหมาะสมกับสภาพความ
ต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย โดยมุ่งเน้นให้การศึกษาเป็นการ
เสริมสร้างบุคคลให้มี ความรู้ ความคิด และความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริย
ธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพลานามัยสมบูรณ์ รักและสร้างศิลปวัฒนธรรม และความเป็น
ไทยไว้ ตลอดจนก่อให้เกิดความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ตามวิถีทาง
ประชาธิปไตย

นโยบายส่วนรวมในการพัฒนาการศึกษา

1. จัดส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งในระบบโรงเรียนและนอก

ระบบโรงเรียน ให้ประสานสัมพันธ์กันและให้ได้ปริมาณและสัดส่วนที่เหมาะสมกับการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2. ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารการศึกษา และการจัดการศึกษาทุกระดับ และประเภท ให้มีการประสานสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความคล่องตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. จัดและส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งบริการการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และกีฬาและพลาณามัยแก่ชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา

4. ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับทุกประเภทโดยมุ่งปรับปรุงและวางระบบการตรวจสอบมาตรฐาน และวิทยฐานะ และเน้นการวางระบบ การติดตามประเมินผล และการนิเทศการศึกษา

5. ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นการคิดเป็น ทำเป็น ดำรงตนเป็นและแก้ปัญหาเป็นตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ให้แล้วเสร็จและมุ่งเร่งการฝึกอบรมครูประจำการการผลิตและการกระจายแบบเรียน คู่มือ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้ถึงมือครู และผู้รับบริการอย่างกว้างขวางทั่วถึง และทันเวลา

6. สนับสนุนส่งเสริมและเผยแพร่การวิจัยและจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างผู้วิจัย และผู้นำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

7. จัดและส่งเสริมให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมุ่งทั้งการกระจายสถานศึกษาทางด้านวิชาชีพ ให้เพียงพอกับความต้องการกำลังคนของประเทศ และการเสริมสร้างวิชาการอาชีพในสถานศึกษาต่าง ๆ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ชาวชนบทและกลุ่มชนที่มีโอกาสน้อยได้รับบริการทางการศึกษาในอัตราส่วนที่มากขึ้นเป็นพิเศษ

8. ปรับปรุงระบบและวิธีการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อความมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ และประเภทที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

9. เร่งฝึกและอบรมในด้านระเบียบวินัย คุณธรรม ความรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม พร้อมทั้งความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน เพื่อการดำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

10. จัดและส่งเสริมการทะนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาติ
11. จัดและส่งเสริมนันทนาการ การกีฬา ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนและประชาชนมีสุขภาพ พลานามัยที่สมบูรณ์ และมีน้ำใจนักกีฬา
12. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งจากผู้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษา มาใช้ในการจัดการศึกษาโดยรัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณการศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 20 ของงบประมาณทั้งประเทศหรือไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศพร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรเพื่อมุ่งกระจายบริการทางการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
13. ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน โดยให้เอกชนร่วมรับภาระในการจัดได้ภายในขอบเขต และสัดส่วนที่รัฐบาลกำหนดและมุ่งปรับปรุงระบบและวิธีการส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาให้ดีขึ้น

นโยบาย

ก. ระดับก่อนประถมศึกษา

1. เร่งรัดและสนับสนุนให้ชุมชนร่วมรับภาระกับหน่วยงานของรัฐบาล ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน โดยมุ่งกระจายไปยังชนบทท้องถิ่นห่างไกลและแหล่งเสื่อมโทรมก่อน สำหรับชั้นเด็กเล็กให้เน้นการจัดนห้องถิ่นที่นักเรียนพูดภาษาถิ่นที่มีปัญหาต่อการเรียนให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน ส่วนการอนุบาลศึกษารัฐบาลจะทำเป็นตัวอย่างและการวิจัยเท่านั้น

2. ปรับปรุงคุณภาพการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนประถมศึกษา โดยจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพอนามัย โภชนาการ สติปัญญา บุคลิกภาพและจริยธรรมเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กที่จะเข้าสู่ระบบการประถมศึกษาและสังคม

3. วิจัยและพัฒนา รูปแบบ กำหนดมาตรฐานการพัฒนาเด็กวัยก่อนประถมศึกษา และอบรมผู้ดูแลเด็กให้สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ข. ระดับประถมศึกษา

1. จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงทุกตำบลในปีการศึกษา 2525 (ปีงบประมาณ 2526) และพยายามดำเนินการให้นักเรียนได้รับการศึกษาทั่วถึงโดยรวดเร็วที่สุด

2. เร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกัน โดยปฏิรูปการบริหาร และการเรียนการสอน โดยเฉพาะการพัฒนาสื่อการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ
3. ปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง และให้การนิเทศการศึกษาเป็นไปโดยทั่วถึง
4. เร่งพัฒนาคุณภาพครู ผู้บริหารการศึกษา ทั้งด้านจริยธรรม คุณธรรม เจตคติ ที่ดี ความรู้ ทักษะ และกระจายครูออกไปยังท้องถิ่นที่ห่างไกลอย่างพอเพียงพร้อมทั้งจัดสวัสดิการให้ทั่วถึง
5. ลดความสูญเปล่าทางการศึกษาโดยเฉพาะอัตราการซ้ำชั้น
6. ลดความไม่เสมอภาคในการจัดการศึกษา โดยสนับสนุนการวางแผนการศึกษาในระดับต่างๆให้กว้างขวางและสอดคล้องกับแผนพัฒนาของท้องถิ่น เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ประโยชน์มากที่สุด
7. เร่งจัดระบบการบริหารการศึกษาแต่ละสังกัด ให้เป็นไปอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน
8. เร่งขยายและพัฒนารูปแบบการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กบางประเภทที่พิการทางกาย หรือทางสมอง
9. พัฒนารายละเอียดและรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
10. เน้นการใช้หลักสูตรตามเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
11. จัดหาสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะแบบเรียนให้เพียงพอ กับความจำเป็นและทันต่อความต้องการของนักเรียน และครูสนับสนุนการจัดให้มีห้องสมุดโรงเรียนตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ และส่งเสริมให้มีการผลิตหนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือส่งเสริมการอ่าน
12. จัดหาเครื่องแบบนักเรียน และสนับสนุนให้มีอาหารกลางวันแก่เด็กที่ขาดแคลน
13. จัดหาและปรับปรุงเรื่องน้ำสะอาด ส้วม ห้องพยาบาล เวชภัณฑ์ปฐมพยาบาล อุปกรณ์สุขศึกษา และการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้ทั่วถึง และทัดเทียมกัน เพื่อสร้างสุขนิสัยส่วนตัว และชุมชน
14. ส่งเสริมด้านศิลปะ และพลานามัยในโรงเรียนอย่างทั่วถึง

15. ปรับปรุงและส่งเสริมโรงเรียนที่มีความพร้อมให้เป็นโรงเรียนชุมชนโดย สนับสนุนให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และ ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

ง. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการพัฒนาการศึกษา

เพื่อพัฒนาบุคคลที่มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พละนาบยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

นโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น เห็นสมควรกำหนดนโยบาย และมาตรการเพื่อพัฒนาการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อชีวิตและพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม

นโยบาย เร่งรัดการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการทางการศึกษานการพัฒนาบุคคล และให้สัมพันธ์กับการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาชนบทของประเทศ

มาตรการ

1. จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนให้มากขึ้นโดยเน้นการขยายงานเขตพื้นที่นอกเมือง
2. จัดให้เด็กที่เข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ให้เข้าเรียนจนจบประถมศึกษาทุกคน
3. เร่งขยายการจัดมัธยมศึกษาตอนต้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลายให้จัดให้เหมาะสมกับความต้องการทางการศึกษา และการผลิตกำลังคนระดับกลาง
4. การศึกษาหลังมัธยมศึกษา ให้เร่งการผลิตในสาขาที่จำเป็นต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ และลดการผลิตในสาขาที่มีอัตราการว่างงานสูง
5. เร่งขยายการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อยกระดับความรู้และพัฒนา

คุณภาพชีวิตของประชากร โดยเฉพาะสำหรับเยาวชนที่ไม่มีโอกาสได้เข้าศึกษาในระบบโรงเรียน

2. ความเสมอภาคทางการศึกษา

นโยบาย เพื่อความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา และความเสมอภาคทางคุณภาพการศึกษา

มาตรการ

1. เร่งขยายบริการการศึกษาทั้งใน และนอกระบบโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ
2. ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ แก่ประชาชนที่ยากจนในเขตชนบทให้ได้รับโอกาสในการศึกษา

3. เพิ่มสัดส่วนในการเข้าศึกษา สำหรับผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

4. จัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา ให้แก่สถานศึกษาที่ด้อยคุณภาพในสัดส่วน

ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพ

5. ปรับปรุงระบบการรับเข้าศึกษาให้เอื้อต่อการกระจายโอกาสทางการศึกษา

6. ขยายการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยความสามารถทางร่างกาย สมองและ

จิตใจ

7. พัฒนารูปแบบและวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม สำหรับผู้ด้อยความ

สามารถทางร่างกาย สมอง และจิตใจ

3. การศึกษาตลอดชีวิต

นโยบาย ส่งเสริมให้บุคคลต่าง ๆ ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาตามความต้องการ และความจำเป็นโดยตลอดชีวิต

มาตรการ

1. จัดให้มีการประสานงานระหว่างการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนให้ประสานสัมพันธ์ต่อเนื่อง และเสริมงานซึ่งกันและกัน

2. กระตุ้นให้ทุกคนตระหนัก และเห็นคุณค่าของการศึกษา หมั่นใฝ่หาความรู้ และศึกษาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

3. สนับสนุนงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้สามารถเสริมบริการทางการศึกษาให้แก่บุคคลต่าง ๆ อย่างพอเพียง

4. ปรับหลักสูตรอาชีวศึกษา ให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ระหว่างการศึกษาในระบบ และนอกระบบโรงเรียน

4. คุณภาพการศึกษา

นโยบาย เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และทักษะพร้อมทั้งความมั่งคั่งทางคุณธรรม จริยธรรม และสุขภาพอนามัย

มาตรการ

1. เร่งพัฒนาครู อาจารย์ ให้มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในวิธีการสอนตามหลักสูตร ตลอดจนมีความสามารถในการผลิตสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น และสามารถเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับวิชาที่สอน

2. พัฒนาเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนการสอนให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ และมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ปรับปรุงการผลิตวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ให้มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพ

4. ปรับปรุงการนิเทศ การวัดผล การติดตาม และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเร่งพัฒนาศึกษานิเทศก์ และจัดให้มีการนิเทศในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

5. ปรับปรุงการแนะแนวการศึกษา และการแนะแนวอาชีพให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

5. การบริหารการศึกษา

นโยบาย ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร การวางแผน และการจัดการศึกษาทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

มาตรการ

1. ปรับปรุงโครงสร้าง และระบบบริหารการศึกษาให้เอื้อต่อการกระจายการบริหารและการวางแผนไปสู่ส่วนภูมิภาค และให้มีการประสานสัมพันธ์กับทั้งในระดับนโยบาย และปฏิบัติ

2. กำหนดให้มีองค์กรกลางในระดับจังหวัดทำหน้าที่ประสานงานในด้านการวางแผนการใช้ทรัพยากรและการดำเนินกิจกรรมการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาสามารถสนองตอบและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3. ปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณการศึกษาจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาค ให้จังหวัดมีความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณมากยิ่งขึ้น

4. พัฒนาระบบโครงสร้างและสารสนเทศทางการศึกษา

5. ปรับปรุงโครงสร้างและระบบการตรวจ การนิเทศ การติดตามและประเมินผลให้มีความชัดเจนในด้านขอบข่ายงาน วิธีการดำเนินการ ผู้รับผิดชอบและรูปแบบการรายงาน

6. พัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านการบริหารการศึกษา การวางแผนและการติดตามประเมินผล

6. การศึกษาเพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นโยบาย ปรับปรุงการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

มาตรการ

1. ปรับปรุงเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมของประเทศ

2. พัฒนาครูและอุปกรณ์การเรียนการสอน วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาสาระ และวิธีการเรียนการสอน

3. รมรงค์และจัดหาทุนการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับผู้ที่สนใจ และมีสติปัญญาดี

4. ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีนี้ ให้คำนึงถึงการเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ระหว่างการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวัฒนธรรม

7. การศึกษากับการวิจัย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการทางวิชาการ

นโยบาย ส่งเสริมและพัฒนาการวิจัย การทำนุบำรุงศิลป วัฒนธรรม การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน การกีฬาและนันทนาการ

มาตรการ

ก. ส่งเสริมการวิจัย

1. ให้หน่วยงานที่บริหารการวิจัย หรือสนับสนุนการวิจัยกำหนดทิศทางการทำวิจัยที่ชัดเจน

2. จัดสรรเงินทุนหรือระดมเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการวิจัย

3. ให้มีการประสานงานและร่วมมือกันในการทำวิจัย ในระหว่างสถาบันการศึกษา กับหน่วยงาน และสถานประกอบการอื่น ๆ และระหว่างสถาบันการศึกษาของรัฐบาล และ เอกชน

4. ให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างผู้ทำการวิจัย และผู้นำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อให้การวิจัยเกิดประโยชน์สูงสุด

5. พัฒนาระบบสารสนเทศและระบบข่าวสารทางการวิจัย เพื่อให้มีการนำผลการนำผลการวิจัยไปใช้อย่างแพร่หลาย

ข. การส่งเสริมการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

1. ให้สถานศึกษาเร่งขยายบริการทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ แก่ชุมชนให้มากขึ้น

2. ให้สถานศึกษามีบทบาทในการช่วยพัฒนาชุมชนและทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการทางวิชาการ ทางด้านอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม นันทนาการและข่าวสารแก่ชุมชน

ค. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาติ

1. ส่งเสริมให้ทำการศึกษา และวิจัยเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. จัดหรือเชิญชวนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาติ

3. ฝึกและอบรมให้เยาวชนและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาติ

4. พัฒนาการเรียนการสอนทางด้านศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนสำนึกและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมไทย

ง. การส่งเสริมพลานามัย การกีฬาและนันทนาการ

1. ส่งเสริมให้มีสถานที่ออกกำลังกาย และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนให้มากขึ้น
2. ให้ความรู้ด้านการรักษาสุขภาพ พลาสมาและนันทนาการที่ถูกต้องแก่ประชาชน
3. เชิญชวนให้หน่วยงานเอกชนจัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกาย การกีฬา และนันทนาการ
8. การระดมสรรพกำลัง
 8.1. ระเบียบ ระเบียบราชการในการจัดและพัฒนาศึกษาจากแหล่งต่างๆ พร้อมทั้งปรับปรุงการจัดสรร และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษา
 8.2. มาตรการ
  1. สนับสนุนให้สถานศึกษาของรัฐบาลระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ หรือจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้มาใช้ในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
  2. ปรับปรุงค่าธรรมเนียมการศึกษา ที่มีค่าการศึกษาภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐบาลพร้อมทั้งหาทางให้ความช่วยเหลือผู้ที่ยากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
  3. พิจารณาถ่ายเททรัพยากรจากโครงการที่ไม่เหมาะสมไปใช้ในการดำเนินงานของโครงการที่มีความเร่งด่วน และจำเป็นมากกว่า
  4. ให้มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งอาคาร สถานที่ อุปกรณ์และบุคลากรร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา
  5. ให้สถานประกอบการและธุรกิจเอกชนมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ด้วยการให้ใช้สถานประกอบการ และโรงงานเป็นแหล่งฝึกงานของนักเรียน นักศึกษา และการช่วยพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
  6. ส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐบาลให้ความช่วยเหลือทางวิชาการตลอดจนการนิเทศให้แก่สถานศึกษาของเอกชนให้มากขึ้น
  7. เปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด และพัฒนาการศึกษาของชุมชน
 7.1. เป้าหมายของการพัฒนาการศึกษา
 7.2. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้กำหนดเป้าหมาย ของการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้ ดังนี้

ก. ในการพัฒนาการศึกษา ในด้านการจัดบริการทางการศึกษาได้กำหนดเป้าหมายจำนวนนักเรียน นิสิตนักศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบเรียนดังนี้คือ

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน

ระดับก่อนประถมศึกษา ได้แก่ การศึกษาอนุบาล และการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนระดับประถมศึกษา ได้กำหนดเป้าหมายที่จะรับนักเรียนในระดับนี้ร้อยละ 37 ของประชากรกลุ่มอายุ 3 - 5 ปี ในปลายแผน ฯ โดยที่รัฐบาลจะขยายการรับนักเรียนอนุบาล เฉพาะในเขตชนบท ส่วนในเขตเมืองนั้นเอกชนจะรับภาระ ในการจัดการศึกษาระดับนี้ให้มาก จำนวนนักเรียนที่จะรับในระดับนี้เป็น 1,132,430 คน ในปี 2530 และเพิ่มขึ้นเป็น 1,399,840 คน ในปี 2534 หรือเพิ่มขึ้น 267,410 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 สัดส่วนการรับนักเรียนในระดับนี้ระหว่างภาครัฐบาล และเอกชนในตอนต้นแผน ฯ เท่ากับ 78.3 ต่อ 21.7 การที่สัดส่วนของภาครัฐบาลสูงขึ้นนี้เป็นเพราะการเร่งขยายอนุบาลในเขตชนบทของรัฐ

ระดับประถมศึกษา จำนวนนักเรียนในระดับศึกษามีแนวโน้มลดลงในช่วงเวลาของแผน ฯ ทั้งนี้เพราะจำนวนนักเรียนเข้าใหม่ในชั้นประถมปีที่หนึ่งลดลงอันมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการลดลงของประชากรที่จะเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่หนึ่ง อย่างไรก็ตาม จำนวนนักเรียนในรวมทั้งหมดมิได้ลดลงมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเป้าหมายที่จะปรับปรุงให้มีอัตราการเลื่อนชั้นแต่ละชั้นให้สูงขึ้น จำนวนนักเรียนในระดับนี้ทั้งสิ้นจะเป็น 7,002,890 คน ในปีแรกของแผน ฯ และลดลงเป็น 6,933,460 คน ในปลายแผน ฯ จำนวนนักเรียนที่ลดลงทั้งสิ้นเท่ากับ 69,430 คน หรือลดลงร้อยละ 1.0 สัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนตลอดแผน ฯ ประมาณ 90:10 ในช่วงเวลาของแผนจะมีผู้สำเร็จประถมศึกษา เฉลี่ยปีละประมาณ 1,065,000 คน

วัตถุประสงค์และนโยบายในการพัฒนาการศึกษาระดับ ประเภทต่างๆ ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)

ระดับก่อนประถมศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีการขยายบริการเตรียมความพร้อมแก่เด็กในวัยก่อนประถมศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีการขยายการศึกษาระดับนี้ประมาณร้อยละ 37 ของประชากรอายุ 3 - 5 ปี และให้เด็กที่เสียเปรียบในทางเศรษฐกิจและสังคมได้เข้ารับการบริการ

เตรียมความพร้อมมากขึ้น

2. เพื่อให้เด็กวัย 3 - 5 ปี ได้รับการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจและสังคม รวมทั้งการดูแลด้านสุขภาพอนามัย และโภชนาการที่มีคุณภาพและมาตรฐานการจัดประสบการณ์ การเตรียมความพร้อมให้เด็กในระดับที่ใกล้เคียงกัน ทั้งระหว่างหน่วยงานในสังกัดเดียวกัน และต่างสังกัดเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กถูกต้องตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาการของเด็กตลอดจนให้มีการประสานงาน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

นโยบาย

1. เร่งขยายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม รวมทั้งดูแลด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการแก่เด็กก่อนวัยเรียน โดยเฉพาะในเขตนอกเมือง พร้อมทั้งพัฒนารูปแบบการจัดการให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและพัฒนาการของเด็กพิเศษประเภทต่าง ๆ

2. เร่งปรับปรุงคุณภาพ บริการการเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการถูกต้องตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก และให้มีบริการที่ได้มาตรฐานทัดเทียมกัน

3. พัฒนาระบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้ผลบรรลุตามเป้าหมาย

4. ให้มีการประสานงานและร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนในการให้บริการแก่เด็กในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

5. สนับสนุนให้ชุมชน และภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

ระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์

1. จัดการศึกษาภาคบังคับ (ป.1 - ป.6) ให้ทั่วถึงทุกห้องที่และครอบครัวยุค

เด็กที่ด้อยโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับนี้ ได้แก่ เด็กที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ภาษา และวัฒนธรรม โกลการคมนาคม รวมทั้งเด็กพิการและเด็กที่อยู่ในสภาพที่ควรให้การสงเคราะห์

2. ให้มีความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษาระดับนี้อย่างมีคุณภาพทัดเทียมกันโดยเฉพาะ การเสริมสร้างคุณภาพของบริการทางการศึกษาในห้องที่ ที่เสียเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม

3. ให้การจัดการประถมศึกษาโดยส่วนรวมมีคุณภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะคุณภาพการเรียน การสอน การใช้หลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสนองต่อความจำเป็นของท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการบริหาร และการนิเทศการศึกษา

นโยบาย

1. เร่งรัดจัดการศึกษาภาคบังคับแก่เด็กตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ให้ได้ทั่วถึงทุกคน พร้อมทั้งเร่งขยายการจัดบริการการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็กที่อยู่ในข่ายการยกเว้นตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ดังกล่าวได้เข้ารับการศึกษาร้อยละเก้าสิบ

2. เร่งปรับปรุงสถานศึกษาให้มีมาตรฐานและคุณภาพทัดเทียมกัน และมุ่งปรับปรุงการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งสามารถตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสอดคล้องกับสภาพและความจำเป็นของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. ปรับปรุงการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี มีความรู้ ความสามารถ ในการนำเอาหลักการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ตลอดจนสามารถใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ปรับปรุงการบริหารการนิเทศการศึกษาและพัฒนามูลากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จ. สาระสำคัญของนโยบายการจัดการประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)

วัตถุประสงค์ของแผน ฯ

จะมุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ตลอดจนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เริ่มสร้างสรรค์และนําการพัฒนา ฯ ประเทศไปในทิศทางที่เหมาะสมและสามารถช่วยให้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างมีกระบวนการ และราบรื่นสอดคล้องกับเงื่อนไข ข้อจำกัดด้านทรัพยากร สภาพความต้องการของแต่ละบุคคล ชุมชนและสังคม รวมทั้งก่อให้เกิดความสมดุลและเชื่อมโยงในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ตลอดจนความสัมพันธ์อันดี มีความผสมกลมกลืนและได้รับประโยชน์ร่วมกัน จากการพัฒนาทั้งเมืองและชนบท

นโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษา

1. เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ มุ่งเน้นเยาวชนช่วงอายุ 0 - 18 ปี โดยปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนทั้งหลักสูตร สื่อการสอน การวัดผลและกิจกรรม เสริมหลักสูตรด้วยการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา
2. เร่งพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยพัฒนาหลักสูตรเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ทุกระดับ ให้วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นวิชาบังคับจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เร่งกระจายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยขยายบริการการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อผู้ด้อยโอกาสให้ทุนการศึกษา และเปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ ขยายและพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถพิเศษ เช่น วิทยาศาสตร์ และกีฬา ฯ
4. เร่งปรับปรุงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นขยายบริการโดยใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย
5. เร่งรัดการศึกษาที่มีลักษณะ เป็น เครือข่ายของการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น หลากหลายในรูปแบบและวิธีการ โดยสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้แก่ชุมชนในรูปแบบต่างๆ จัดศูนย์การเรียนรู้ในตำบลและหมู่บ้าน
6. เร่งรัดจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานตลอด

จนส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในทุกระดับและประเภทการศึกษา ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบการได้ด้วย โดยขยายการผลิตในสาขาที่ขาดแคลนพัฒนาคนในพื้นที่เสียเปรียบ ปลุกฝังนิสัยรักที่จะเป็นผู้ประกอบการ

7. เร่งรัดปฏิรูปการฝึกหัดครู รวมทั้งพัฒนาครูประจำการ และยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู ผลิตรูที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยเร่งผลิตรู อาจารย์ เป็นสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลนเป็นพิเศษ พัฒนารูให้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัย

8. ดำเนินการให้หน่วยงานการศึกษาในส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยปฏิรูประบบบริหารการศึกษา เพื่อให้หน่วยงานการศึกษาในส่วนภูมิภาคและสถานศึกษามีอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

9. สนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและให้มากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาที่นอกเหนือจากการศึกษาพื้นฐาน โดยส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอาชีวศึกษา

10. เร่งพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศการศึกษา และที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งของภาครัฐบาลและภาคเอกชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการบริหารและการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาโครงสร้างและระบบสารสนเทศและวางเครือข่ายประสานระบบข้อมูลทางการศึกษาตลาดแรงงาน พัฒนาคูคณาธิการการศึกษา ให้เห็นความสำคัญของระบบข้อมูลและพัฒนาคูคณาธิการที่ด้านข้อมูลและสารสนเทศ

วัตถุประสงค์ นโยบายและมาตรการ ในการพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์

เพื่อจัดแจงและส่งเสริมให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษาได้รับการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้สอดคล้องตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาอย่างทั่วถึง

นโยบาย

1. เร่งปรับปรุงการจัดการศึกษา และการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนประถม ศึกษาให้สอดคล้องตามหลักจิตวิทยา และให้มีคุณภาพตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพพลานามัยของเด็ก
2. เร่งขยายการจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษาได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เด็กที่ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน เด็กที่เคลื่อนย้ายตามพ่อแม่ ผู้ปกครอง เด็กในชุมชนแออัด เด็กที่อยู่ในชนบทห่างไกล และเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอื่น ๆ
3. เร่งเพิ่มปริมาณและพัฒนาคุณภาพครู และผู้ดูแลเด็กรวมทั้งจัดให้มีบุคลากรที่จำเป็น สำหรับเด็กที่มีความผิดปกติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กวัยก่อนประถมศึกษา
4. พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการดำเนินงานพร้อมทั้งระดมสรรพกำลังจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาล เอกชน และชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างเป็นธรรมชาติ

ระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เด็กทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และผู้ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้เรียนจบหลักสูตรประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ถูกต้อง มีความรู้ และทักษะพื้นฐานทางวิชาการ และทางด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัย และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและสังคม

นโยบาย

1. เร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และทักษะพื้นฐานทางวิชาการ และด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นและสังคม รวมทั้งมีค่านิยมที่ถูกต้อง มีความสำนึกในความเป็นคนไทย ตระหนักในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรมและทรัพยากรของท้องถิ่นและของชาติ มีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์
2. เร่งปรับปรุงการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยเน้นการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการคิด วิเคราะห์ สามารถ

นวัตกรรมการศึกษาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการดำรงชีวิต

3. เร่งขยายบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งผู้ที่ยังมีโอกาสทางการศึกษาได้เรียนจนจบหลักสูตรประถมศึกษา โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในชนบทห่างไกล เด็กที่เข้าภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน เด็กที่อยู่ในชุมชนแออัด เด็กที่เคลื่อนย้ายตามพ่อแม่ ผู้ปกครอง เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้และเด็กที่มีความผิดปกติประเภทต่างๆ ตลอดจนจัดทำให้มีการบริการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมความรู้ให้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาอย่างกว้างขวางและจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนที่จบประถมศึกษา ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือได้รับการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น

5. ส่งเสริมให้สถานศึกษาประสานสัมพันธ์ กับแหล่งเรียนรู้ และทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาและมีบทบาทในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

6. เร่งพัฒนาคุณภาพของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในด้านเทคนิคการสอน ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การวัดผล การประเมินผล การนิเทศ การบริหารหลักสูตรรวมทั้งเสริมสร้างให้มีคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึกในวิชาชีพ และสนับสนุนการจัดบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้าน และบุคลากรประเภทอื่นที่จำเป็นสำหรับเด็กที่ผิดปกติ รวมทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

7. ปรับปรุงและพัฒนาระบบบริหารการศึกษา การวิจัย การติดตามประเมินผลการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้หน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน มีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น รวมทั้งเร่งปรับปรุงการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้เหมาะสมและเป็นธรรม ตลอดจนสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการศึกษา

8. เร่งพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศทางการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาและที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการวางแผน การบริหารและการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดการศึกษาท้องถิ่น

ระบอบการปกครองที่หลายประเทศยอมรับว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุด ที่จะสนองความต้องการร่วมกันของประชาชน คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการปกครองและในการควบคุมการปกครองวิธีที่ดีที่สุดที่จะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของตน ทั้งในลักษณะของการปกครองและการควบคุมการปกครองนั้นก็คือ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปของการจัดการปกครองท้องถิ่น (ชวงศ์ ฉายะบุตร, 2513) เช่น รูปของเทศบาล, สุขาภิบาล เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมทราบความคิดเห็น, ความต้องการ, ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของท้องถิ่นของตนได้ถูกต้องกว่ารัฐบาลกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลของความก้าวหน้าทางเทคนิคและวิชาการด้านการจัดองค์การสมัยใหม่ ทำให้เป็นที่ยอมรับกันว่า การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของประชาชนในทุกด้านได้เป็นอย่างดี (ชูป กาญจนประกร, 2509)

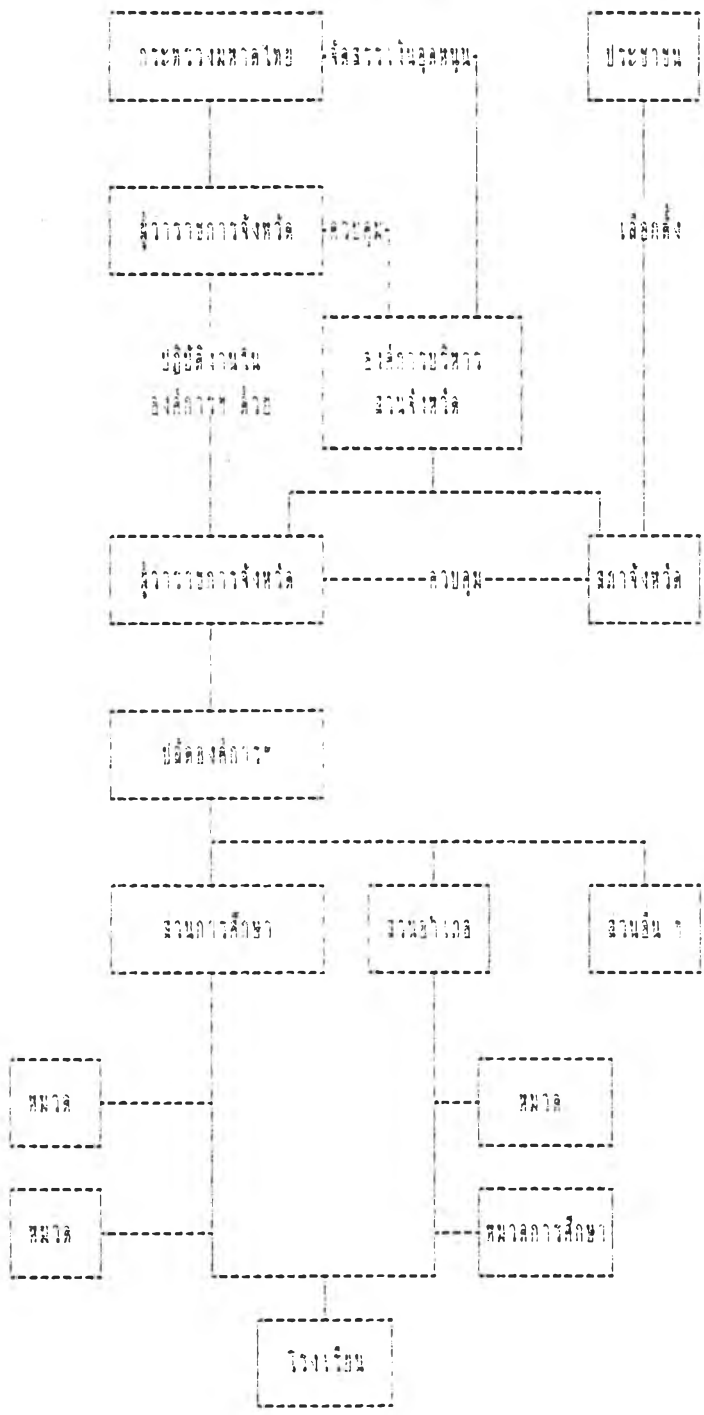
การปกครองท้องถิ่นเป็นผลในทางปฏิบัติของการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ (DECENTRALIZATION) และการแบ่งอำนาจ (ADMINISTRATIVE DECONCENTRATION) ของรัฐบาล ที่จะให้อำนาจในทางการบริหารและทางการเมืองให้แก่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับรองจากรัฐบาลกลาง สำหรับประเทศไทยเป็นการกระจายอำนาจในทางการบริหารให้ท้องถิ่น เพื่อจัดการบริการสาธารณะให้รวดเร็วและเหมาะสมแก่ท้องถิ่น (ชานาญ ยูวบูรณ์, 2513) เมื่อรัฐบาลกระจายอำนาจให้องค์การปกครองท้องถิ่นบริหารกิจการของท้องถิ่น ภายในขอบเขตที่กำหนด การศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจการที่องค์การปกครองท้องถิ่นต้องจัดทำ (ก่อ สวัสดิพิพาศย์, 2509)

การจัดการศึกษาท้องถิ่นได้กระจายอำนาจในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในหน่วยงานปกครองท้องถิ่น 3 รูป คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาล, และ กรุงเทพมหานคร โดยถือหลักว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นดำเนินกิจการของตนเอง และการจัดการศึกษาก็คือกิจการอย่างหนึ่งของท้องถิ่น ดังนั้นรูปแบบของการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาจึงต้องพิจารณาถึงรูปแบบของการกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่นมากกว่ารูปแบบของการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ ดังนี้

รูปแบบของการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นในรูปองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพิ่งจะได้ดำเนินการอย่างจริงจังหลังจากการโอนการศึกษาประชาบาลให้ดำเนินการเมื่อ

1 ตุลาคม 2509 ทั้ง ๆ ที่มีกฎหมายมาตั้งแต่ พ.ศ. 2498 ทั้งนี้ เพราะรูปแบบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีลักษณะที่ซ้อนกันอยู่ คือ จังหวัดมีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นการจัดการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดในฐานะที่เป็นตัวแทนของราชการส่วนกลาง ซึ่งเป็นการจัดรูปการปกครองส่วนภูมิภาค เจ้าพนักงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดก็เป็นข้าราชการส่วนภูมิภาค จนกระทั่งปัจจุบันก็ยังมีลักษณะเช่นที่ว่านี้อยู่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ก็เป็นทั้งตัวแทนของราชการส่วนกลางและผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดจังหวัดทำหน้าที่เป็นปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เสมียนตราจังหวัดทำหน้าที่เป็นหัวหน้าส่วนการคลัง ซึ่งส่วนมากก็เป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย ดังนั้น เมื่อมีการโอนการศึกษาประชาบาลมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็มีสภาพเหมือนกับโอนมาสังกัดกระทรวงมหาดไทยมากกว่าโอนมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เนื่องด้วยสภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีลักษณะซ้อนกันดังที่กล่าวมา ซึ่งโดยกฎหมายแล้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็มีรูปแบบการบริหารของตนเองโดยเฉพาะ ในอันที่จะดำเนินกิจการต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการศึกษา ซึ่งมีโครงสร้างในการบริหารตามแผนภูมิ

แผนภูมิ 4 โครงสร้างของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จังหวัด

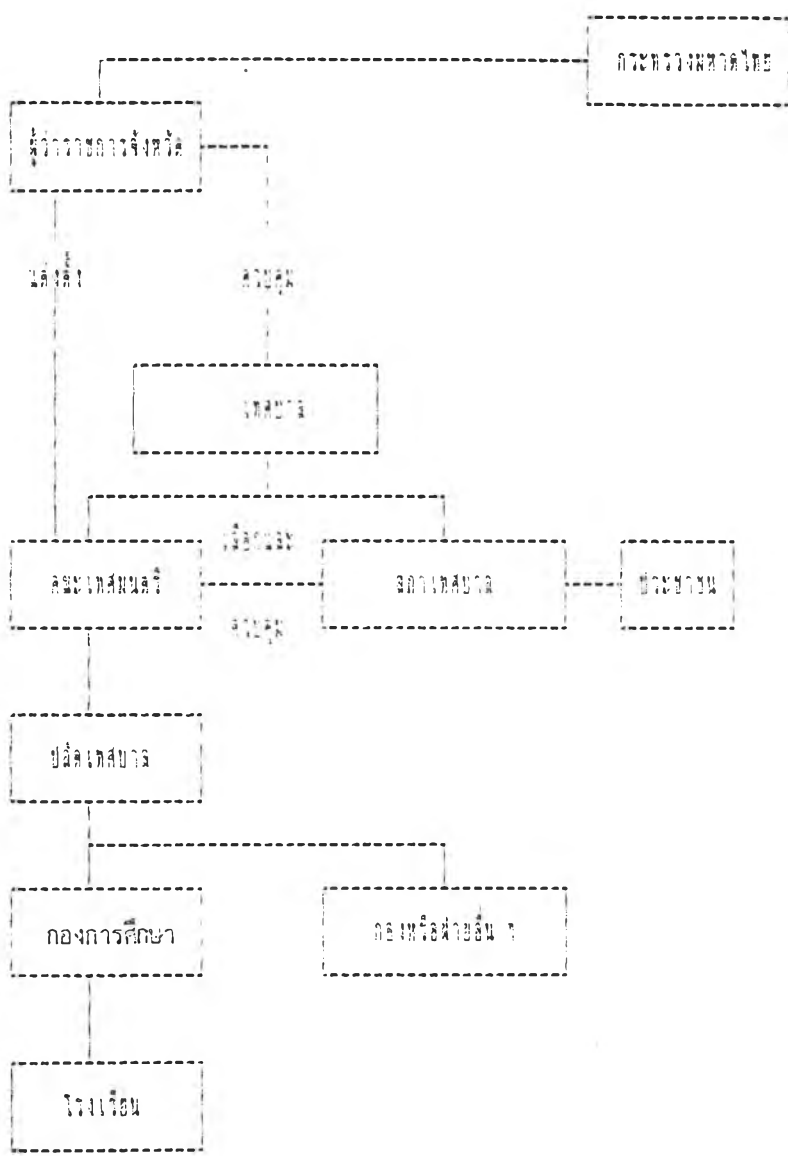
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2520)

แต่การศึกษาเทศบาลซึ่งสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2521 อันเนื่องมาจากครูเทศบาลไม่พอใจในสิทธิ ศักดิ์ศรีและสวัสดิการของครู ปี พ.ศ. 2522 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาการศึกษาเทศบาล และเมื่อ สิงหาคม 2522 คณะกรรมการพิจารณาปัญหาการศึกษาเทศบาล ประชุมสัมมนาในเรื่องการปรับปรุงแก้ไขระบบการศึกษาของชาติ โดยศึกษาวิเคราะห์จาก การจัดการศึกษาเทศบาลในแ่งมุ่มต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาความเป็นมาของการจัดการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและมูลเหตุแห่งปัญหา และประมวลความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของครูเทศบาล บุคคลในหลายอาชีพ สื่อมวลชนตลอดจนผลการวิจัยและการสัมมนาต่างๆ แล้วจึงกำหนดหลักการและการเสนอรูปแบบการบริหารการศึกษาต่อรัฐบาล เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป และเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2523 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการประถมศึกษา รวม 8 ฉบับ มีผลให้มีการจัดตั้งส่วนการขึ้น 2 แห่ง คือสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และ "ส่วกลางคณะกรรมการข้าราชการครู และให้รองกิจการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา มาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการประถมศึกษาข้าราชการครูดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู

รูปแบบของการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาของเทศบาล การปกครองท้องถิ่นรูปแบบ นับว่าสมบูรณ์ในลักษณะของการปกครองท้องถิ่นกว่ารูปองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพราะการจัดและดำเนินการเทศบาลนั้น ปกติจะกระทำในท้องถิ่นที่เจริญแล้วประการหนึ่ง นอกจากนี้ เทศบาลมีบุคลากรของตนเองทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนมีโอกาเลือกผู้แทนของตนเข้าทำหน้าที่ทั้งฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ ดังมีโครงสร้างในการบริหารและการจัดการศึกษา ดังแผนภูมิ

แผนผัง 5 โครงสร้างระบบการศึกษาศึกษาของเทศบาล

รูปแบบของการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นรูปนี้ มีลักษณะที่แตกต่างกับการปกครองท้องถิ่นรูปอื่นอยู่หลายประการ อดยพิจารณาจาก พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2518 คือ

- 1) เป็นรูปการปกครองมหานคร ซึ่งมีแห่งเดียวในประเทศไทย (มาตรา 6)
- 2) การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกผู้แทนเข้าทำหน้าที่ เป็นการเลือกจากประชาชนโดยตรงทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (มาตรา 36) และฝ่ายบริหาร คือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (มาตรา 21)
- 3) มีสถานะตามกฎหมายเทียบเท่ากระทรวง (มาตรา 6) คือ กำหนดให้มีฐานะเป็นทบวงการเมือง
- 4) รายได้ในส่วนที่เป็นเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ได้รับการจัดสรรโดยตรง ไม่ต้องผ่านกระทรวงมหาดไทยเหมือนกับการปกครองท้องถิ่นรูปอื่น กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ควบคุมเท่านั้น (มาตรา 86)
- 5) มีคณะกรรมการกรุงเทพมหานคร (ก.ก.) ทำหน้าที่บริหารงานบุคคลของตนเอง ทำหน้าที่บริหารงานบุคคลมีความคล่องตัว (พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร, 2518)

จากลักษณะที่แตกต่างจากการปกครองท้องถิ่นรูปอื่น อันเป็นลักษณะที่ทำให้การบริหารกิจการของท้องถิ่นมีอิสระ จึงนับว่ากรุงเทพมหานครมีอิสระในการดำเนินการมากกว่าการปกครองท้องถิ่นรูปองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล

สำหรับหน่วยงานที่หน้าที่จัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร คือสำนักงานการศึกษา ที่มีหน่วยงานที่ให้บริการได้ทั้งด้านบริหารและด้านวิชาการ โดยเฉพาะด้านวิชาการมีกองวิชาการและหน่วยศึกษานิเทศก์ของตนเอง ซึ่งแตกต่างกับการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาล ซึ่งหน่วยงานที่จัดการศึกษา คือ ส่วนการศึกษาและกองการศึกษาหรือฝ่ายการศึกษา ให้บริการกับโรงเรียนในด้านธุรการเป็นส่วนใหญ่ ส่วนด้านวิชาการเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ

ดังนั้น รูปแบบของการปกครองท้องถิ่นและการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีลักษณะการกระจายอำนาจสมบูรณ์กว่าการปกครองและการจัดการศึกษาของหน่วยปกครองท้องถิ่นรูปอื่น

แผนภูมิ 6 โครงสร้างระบบการบริหารศึกษาของกรุงเทพมหานคร

